

Терапевтичні
Казки

або
Сім історій
мертвого
клієнта

Олексій Виноградов

Шрайбтунгі Казки

або
Сім історій
мертвого
клієнта

2024

УДК 615.851-029:821

В46

Виноградов О.

В46   Терапевтичні казки, або Сім історій мертвого клієнта /
Олексій Виноградов. — Київ, 2024. — 158 с.

ISBN 978-617-8419-12-7

Коректорка *Ганна Ярова*

Комп'ютерна верстка *Олена Горборукова*

Олексій Виноградов — гештальт-терапевт, який приділив чимало років тому, щоб пояснювати складні психотерапевтичні концепції простою, зрозумілою мовою. Завдяки його цікавим відео про основні гештальт-терапії, тематичним вебінарам, спільноті «Гештальт Клуб» та соціальним мережам багато людей захотіли познайомитись із психотерапією поближче. Ця книга – ще одне запрошення до такого знайомства.

В цій книзі легко і з гумором описані ідеї гештальт-терапії, які відображають як роботу з клієнтом, так і процес супервізії.

Це багатогранна історія, сповнена символізму, емоцій, сенсів, несподіваних поворотів і драматичних відкриттів. Під час читання ви зможете знайти багато паралелей з психотерапевтичним процесом у своїй суті. Тож ця книга дасть вам можливість не тільки зрозуміти, а й відчутти та пережити шлях внутрішніх змін разом з її героями.

УДК 615.851-029:821

Усі права захищено.

*Жодну з частин цього видання ні з якою метою
не може бути відтворено в будь-якій формі
та будь-якими засобами, чи то електронними,
чи то механічними, включно з фотокопіюванням та записом
на магнітний носій, без письмового дозволу правовласника.*

© Олексій Виноградов, 2024

© Олексій Руденко,

дизайн обкладинки, 2024

ISBN 978-617-8419-12-7

Зміст

Передмова	5
Найкращий психотерапевт усіх часів і народів.	7
Перша історія мертвого клієнта	21
Друга історія мертвого клієнта	31
Третя історія мертвого клієнта	43
Четверта історія мертвого клієнта.	57
П'ята історія мертвого клієнта.	76
Шоста історія мертвого клієнта.	95
Сьома історія мертвого клієнта.	110
Як Тарас приніс Потапа до Супервізора . . .	131
Що розказав Федір Перлина	142
Що сталося з Потапом	152

Передмова

Ідея написати цю розповідь виникла спонтанно, під час душевних посиденьок з моїми друзями гештальт-терапевтами і любимою дружиною. Я їм переказував казку-розповідь «Індійський небіжчик» Дмитра Гайдука (рос. «Индийский покойник»). І в якийсь момент мені спало на думку перекласти цю чудову розповідь на психотерапевтичну мову. Так виникла ця книга (яка є вільним переказом оригінального тексту), адаптована під гештальт-терапевтичну тематику.

Передусім хочу подякувати Дмитру Гайдуку за його чудову розповідь і дозвіл опублікувати мою інтерпретацію.

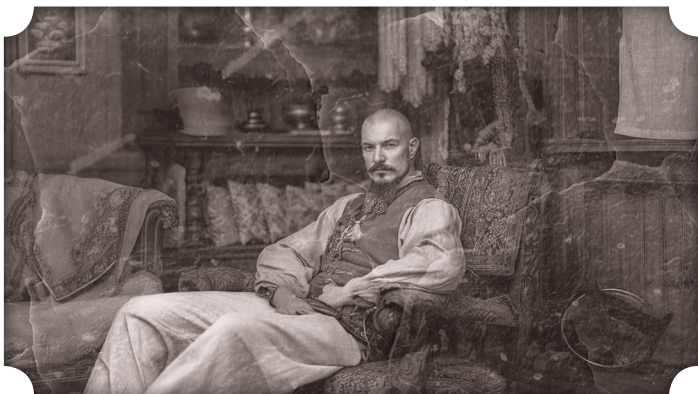
Особлива подяка моїй дружині та найкращій подрузі Віолеті Виноградовій, першому читачеві моїх текстів та постійному джерелу мого натхнення.

І окрема подяка — моїм щирим друзям, Валерію Вовченку та Анні Декабровій, за те,

що вони були тими вдячними вухами, яким хотілося розповідати свої божевільні історії.

Наприкінці подякую штучному інтелекту Midjourney за створення ілюстрацій до цього тексту.

Найкращий психотерапевт усіх часів і народів

Давним-давно, задовго до появи Фрейда, до створення етичного кодексу, чіткого сетінгу і теорій особистості, була золота ера психотерапії. І жив тоді найкращий психотерапевт усіх часів і народів.

Був він гарний, як Бред Піт, добрий, як Магатма Ганді, і розумний, як Альберт Ейнштейн. Психотерапію він проводив надзвичайно талановито — теоретичну базу знав відмінно, усвідомлення мав ясне, феноменологію ба-

чив чітко, інтерпретації робив влучно, на сесії присутній був повністю, контакт тримав щиро і був єдиною людиною у світі, яка повністю пропрацювала свої дитячі травми.

Звали цього терапевта Тарас Ясницький, і любили та поважали його всі неймовірно. Навіть директором усієї терапевтичної спільноти зробили (а спільнота тоді була ще не роз'єднана, одна велика на всіх).

І керував Тарас спільнотою, розробляв програми навчання, організовував інтенсиви. А ще надавав психотерапію, супервізію, групи вів навчальні, і терапевтичні теж. Ну і там у всяких журналах свої наукові статті публікував, книжки розумні писав, на конференціях та симпозіумах лекції читав, круглі столи модерував. Словом, зайнята людина була.

Та окрім цієї купи роботи було в нього одне хобі — вебінари вести.

Вони були безкоштовні, проходили раз на тиждень, і прийти туди міг кожен — хто запитання поставити, хто професійністю поміряється, а хто просто подивитись на відомого Тараса — психотерапевта всіх часів і народів.

І от унадився на його вебінари ходити якийсь Супервізор (принаймні такий нікнейм у нього був).

Кожен вебінар, раз на тиждень, він заходив у загальний зал, чекав рівно 50 хвилин, потім кидав у чат назву книги з автором і виходив.

Щоб ви розуміли, на цих вебінарах були сотні, а може, й тисячі людей, і всі вони щось там написували. Тарас, як людина контактна, хоч іноді і переглядав список учасників, але Супервізор його жодним чином не зацікавлював. Таких супервізорів у той час в Україні було — як піску в пустелі, на кожного обертатись, то й шию зламати можна. Повідомлення з книжками трохи його цікавили — але не так, щоб увагу звертати. І вони тонули в загальному чаті з іншими повідомленнями.

Проте був у Тараса помічник, який регулярно всі до єдиного повідомлення передивлявся. Головні висилав Тарасу, не дуже важливі переказував, а всі інші записував — про всяк випадок, бо людина ця була дотошна і відповідальна. І список цих книжок він теж записав, навіть зберіг в окремому файлі.

І от одного разу, прямо посеред лекції про емерджентне селф, на вебінар зайшла маленька дівчинка — років десяти. Вона почала перебивати Тараса і щось просити. Мабуть, мама забула вимкнути звук і відійшла, а дитина увірвалась у вебінарний простір.

Помічник Тараса вже хотів відключити її звук, але Тарас його зупинив. Мовляв, нехай скаже, що хоче, адже маленька дівчинка теж має право щось спитати. А дівчинка скопіювала йому назву книжки того супервізора і попросила розповісти, про що вона.

І тут у Тараса захололо всередині. Він, людина, яка прочитала всі психологічні книжки і книжки всіх суміжних сфер, не те що не знав, про що ця книжка, а навіть автора вперше бачив. А йшлося, на хвилиночку, про витоки зародження теорії поля.

Він, звісно, викрутився і розказав дівчинці цю теорію, ще й дуже простою, дитячою мовою. Від чого аудиторія захоплено охнула і майже аплодувала.

Але увагу Тараса це вже ніскілечки не привертало.

В цей день він закінчив вебінар значно раніше і одразу почав гуглити цю книгу. Після декількох годин пошуку зрозумів, що книга ця унікальна, дістати її можна тільки в напівприватній бібліотеці Івано-Франківська, і є вона лише в одному екземплярі. Це ще більше розпалило його цікавість.

Тарас написав своєму помічнику — мовляв, чи не знаєш, хто там у чаті цю книжку порекомендував?

На що помічник розповів про супервізора, який чекає 50 хвилин, кидає назву книжки і йде. І файл з списком цих книжок скинув.

А там був справжній скарб!

Рідкісні монографії, передові теорії, спеціалізовані дослідження, концептуальні ідеї. І жодної з цих книжок Тарас не знав. Як таке може бути?

Ніяково йому через це стало. Але не дуже сильно, тільки трошечки. Ну, не знав чогось — так дізнається! А ось за що йому насправді соромно було — що він так довго не міг впізнати перед собою справжнього майстра психотерапії.

Відверто кажучи, він згадав, що бачив назви цих книжок у чаті, але думав, що це просто якісь чергові варіації Лобковського.

У цей момент Тараса осяяв кришталево ясний і невідворотній інсайт. Виходить що? Він всім про контакт розкажує, про присутність, усвідомлення, а сам на власну проекцію повів'ся, як клієнт на першому сеансі!

А далі думки пішли ще серйозніші.

Може, не такий він вже й усвідомлений, як сам про себе думає? Може, в нього ці проекції буйним цвітом вже квітнуть, а він і не помічає?

А потім взбісило прямо — ну хоч би один колега в нього про ці книжки спитав чи хоча б згадав про них. Чому всі мовчали?

І взагалі, останнім часом він став помічати, що його всі хвалять, захоплюються, а критику давно вже ніхто не каже. Ну ви ж розумієте, не дуже покритикуєш найкращого психотерапевта всіх часів і народів. Тим більше якщо він керує своєю єдиною психотерапевтичною організацією. Та і власної терапії із супервізією у Тараса вже дуже давно не було. Якось складно собі когось знайти за таких умов.

«І що буде далі?» — суворо спитав себе Ясницький? Відповідь він прекрасно знав.

Якщо так буде і надалі, то через 5 років він робитиме помилки в терапії, через 10 буде ворхатись у своїх контрпереносах, а через 20 може і повну маячню почати пороти. І найстрашніше — всі і далі будуть милуватися ним, вихваляти і цитувати, адже стійку ідеалізацію так просто не зруйнуєш.

Такий сценарій найкращому психотерапевту всіх часів і народів дуже не сподобався.

І вирішив Тарас поговорити із Супервізором.

Ця людина через витончену і тонку метафору змогла розплющити йому очі на власну зухвалість.

Запитань до нього було багато.

* * *

Тарас ледве дочекався наступного вебінару. А коли він почався і в чат зайшов Супервізор — Тарас повідомив, що вебінар достроково закінчується, всіх учасників видалив з чату і залишився один на один із Супервізором.

— Хто ти, о найповажніший? Як тебе звати і чому ти залишаєш мені такі цінні подарунки? — спитав Ясницький.

Співбесідник відповів:

— Я людина. Звати мене Гнат. І я не дарую тобі дорогі подарунки. Це лише записані слова про абстрактні моделі і схеми, що створюють ілюзію досвіду у тих, хто їх прочитав. Ними не заміниш тілесні переживання, чуттєвий досвід і відчуття тут і зараз. Вся їхня цінність породжується твоїми інтроєктами, тому що ти звик їх вважати цінними. І поки розум твій бавиться цими дрібничками, справжня мудрість від тебе вислизає.

Тарас трохи поміркував і на це погодився:

— Все правильно. Я вважаю ці книжки цінними і мудрими. І мій помічник так вважає, і майже всі колеги так само думають. Так, це інтроєкти — але інтроєкти корисні і важливі. І якщо це не так, ти міг би розказати про справжню мудрість. Але натомість ти приходиш мовчки і йдеш мовчки, залишаючи по собі лише назви книжок. Чому ти так робиш?

Гнат нахмурився:

— Скажи чесно, Тарасе. Чи послухав би ти мою мудрість, якщо б я не приносив тобі ці книжки? І чи можеш ти відрізнити справжню мудрість від своїх проєкцій?

Тут Тарасу стало соромно. Приблизно про це він і сам вже думав, а тут ще й перед поважною людиною виставив себе пихатим нікчемою.

— Вибач мені, Супервізоре Гнате. Мій розум сповнений проєкцій, ідеалізації і інтроєктив, він підміняє справжній досвід інтелектуалізацією. Мене вважають свідомим, а ти показав мені, чого вартує моя самоусвідомленість. Що ж мені тепер робити?

Гнат уважно подивився на Тараса. Його очі ніби заглядали йому прямо в душу.

— Тобі нема за що вибачитись переді мною, ти провинився лише сам перед собою. У ніч на Івана Купала приходь на старе кладовище біля вишневого гаю. Там я покажу тобі справжню мудрість.

І від'єднався. Сталося це рівно на 50-й хвилині розмови.

Більше Гнат не з'являвся на вебінарах Тараса і назви книжок не публікував.

Тарас не міг дочекатися того дня. А як він настав — тільки-но почало вечоріти, одразу прийшов в умовлене місце. Там по колу були розставлені лавочки, а посередині горіло досить велике багаття. На одній, найбільшій лавочці із заплющеними очима сидів Гнат. Виглядав він моторошно і здавався у два рази більшим, ніж до цього.

Сидів мовчки, але видно було, що не просто так сидить, а зайнятий глибинним усвідомленням внутрішніх тілесних процесів.

Тарас підійшов ближче, сів поруч на лавочку і теж почав усвідомлювати своє тіло. Сів у зручну позу, врівноважив дихання, розслабив тілесні зажими, відпустив метушливі думки і сконцентрувався на перцептивних переживаннях.

Так вони просиділи, мабуть, хвилин десять. А потім Гнат замогильним голосом промовив:

— Настав час діяти, Тарасе. За річкою є поле, за ним — ліс. У лісі є поляна, посеред неї росте смерекове дерево, на ньому висить

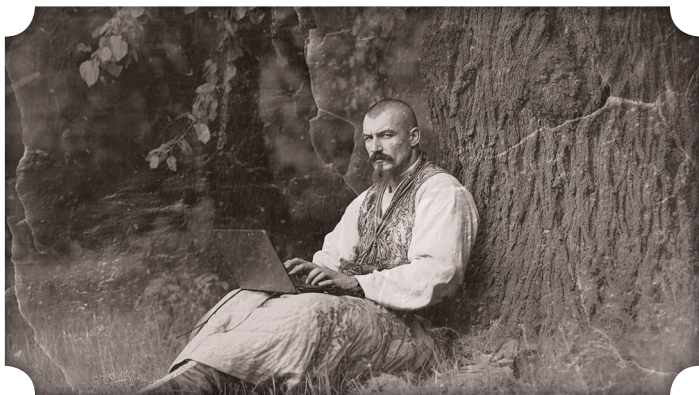
мрець. Проведи йому терапевтичну сесію і принеси мені його суть.

Тарас підвівся, поклонився і пішов. На перший погляд завдання здавалося легким. Навіть тривіальним. Він хоч і рідко останнім часом представляв кейси клієнтів, але добре пам'ятав, як це робити.

Відійшовши на відстань, потрібну для дотримання конфіденційності, Тарас відкрив свій ноутбук і подзвонив на лісну поляну.

На тому боці з'явився контакт, і Тарас справді побачив поляну. На ній — смерекове дерево, а на ньому висів мрець. На вигляд

він був худий, жилавий і чомусь висів догори ногами.

— Ти хто такий? — несподівано спитав мрець Тараса.

— Я Тарас Ясницький, найкращий психотерапевт усіх часів і народів.

— Ясно... А я Потап, простий український мрець, — почувалася жвава відповідь. — А навіщо ж ти мені дзвониш, психотерапевте всіх часів і народів?

— Для того, щоб провести сесію з тобою і віднести твою суть своєму Супервізору Гнату, — не вагаючись, сказав Тарас.

Потапу це явно не сподобалось.

— Мммм... Не, не цікаво це мені, — відповів мрець, і зв'язок обірвався.

Це анітрохи не засмутило Тараса. Він знову набрав. Там знову відповіли:

— Ти що, не розумієш, найкращий терапевте? Не потрібна мені ніяка сесія! — обурився небіжчик.

Тарас спокійним голосом повідомив:

— Я маю провести тобі психотерапевтичну сесію. І я це зроблю, чого б мені це не коштувало.

І тут знову зв'язок роз'єднався.

Тарас знову його набрав. І там знову відповіли.

— Слухай, Тарасе. Є тут думка, що ти серйозно так помиляєшся. По-перше, якимось чином не ввічливо проводити сесію клієнту, якщо він на це не згоден. Чи не так? А по-друге, цей твій Супервізор Гнат — шарлатан і пройдисвіт. З чого ти взяв, що винен йому щось?

Але Тарас мовчав. Він зрозумів, що як тільки він скаже хоча б слово — мрець одразу обірве зв'язок.

— Аааа... Мовчиш, значить... Ти все правильно зрозумів: твої слова мене звільняють.

Добре, тоді мовчи. Я буду розмовляти. Розкажу я тобі історію про одного мольфара, який теж прагнув виконувати свої обіцянки. І ось що з цього вийшло.

Перша історія мертвого клієнта

Давним-давно у степах Херсонщини було місто. Навколо міста бродило безліч злих духів, розбійників і диких звірів. А місто то було зовсім не захищене — замість міських стін там був метровий очерет, який перескочити і дитина могла. Словом, курям на сміх.

Проте це місто було найзахищенішим місцем у всій Україні. Тому що був там Мольфар Анатолій, який пообіцяв місцевому голові: поки він живий — місто буде захищене від усіх нападів розбійників, звірів і духів.

А також від хвороб, стихійних лих і злиднів. І до того ж — голова міськради особисто також був під захистом Мольфара. І голова цим активно користувався: викурював по десять люльок на день, пляшку горілки випивав, їв смачненьке як не в себе і зверху до цього додавав безпорядні статеві зв'язки. І хоч би що йому за це було — залишався здоровий, сповнений сил і гарного настрою.

І для такого захисту Анатолій працював відповідно. Кожен день він вставав до сходу сонця. Спочатку обходив місто по колу, шепочучи свої мольфарські закляття. Потім проходив кожною вулицею, палив пахучі трави, поклонявся богам і духам. Далі обідав і йшов до голови міськради. Брав у нього двісті карбованців (нечувані гроші за тими мірками), п'ятдесят роздавав лікарням, п'ятдесят — школам, ще дев'яносто біднякам і нужденним, а десять карбованців давав своїй дружині і сину. А після цього знову робив обхід міста аж до пізнього вечора.

І робив Мольфар це кожен день, без вихідних, відпусток і свят, у будь-яку погоду і в будь-яку пору року. Мольфара Анатолія вважали

праведною і чистою людиною та шанували його, майже як янгола.

І тридцять п'ять років жило місто в мирі і злагоді.

Але однієї ночі біля воріт міста Мольфар побачив розлюченого монстра. Обличчя його було перекошене від злості, а хвіст із шипами грізно метушився. Мольфар одразу впізнав цю істоту. Було ясно як день, що нічого доброго тут чекати не треба.

Анатолій став у брамі, перегороджуючи собою вхід у місто.

— Що привело тебе сюди, Кощю, Демоне Страждань і Болю?

Сповнений люті монстр прошипів:

— Одна людина з твого міста осквернила мій ідол. Я прийшов помститися, і помста моя буде страшною.

— Якщо стався злочин — злочинець має бути покараний. Проте покарання не має бути більше, ніж сам злочин, — відгукнувся Анатолій. — Осквернення ідола ніколи не потребує смерті винуватця. Якщо це зроблено було ненавмисно, тоді потрібно відмолювання, окурювання благосними травами і принесення в жертву півня. Я зроблю це негайно.

— О ні, — злобно прошепотів Коцій. — Мій ідол, камінь зі стародавніми рунами, вже давно лежав у конюшні без належної поваги. І не один раз на нього плювали ненавмисно. Але сьогодні осквернителю вказали на це! І він вже свідомо на нього плюнув і ногою пнув, сказавши, що йому нічого за це не буде.

Коцій подивився в очі Мольфару і додав:

— Виключно з поваги до твоєї праведності я не буду вбивати цього негідника. Лише відріжу йому вухо та язик, а його піструн згодую своїм собакам.

Анатолій одразу здогадався, хто був цим осквернителем.

— Ти правий, Демоне Коцію. Цей проступок серйозний. Я відновлю твій вівтар і принесу себе в жертву, скромно сподіваючись, що ти вибачиш цю людину.

Коцій настільки здивувався, що аж перестав шипіти.

— Невже ти, святий, шляхетний і праведний Мольфаре, віддаси своє життя заради якогось покидька, який не відрізняє святу дію від купи лайна?

Після невеликої паузи Мольфар відповів:

— Я жертвую своїм життям не заради нього, а заради себе. Я дав обітницю своєю святістю, що з правителем нічого не станеться, поки я живий. Якщо я не захищу його, я не буду праведним. Але він образив потойбічну сутність і заслуговує покарання. Якщо буду перешкоджати правосуддю — я теж вчиню неправедно. В обох цих випадках мені немає сенсу жити далі. Але поки правитель живий, я можу померти, не порушуючи своєї обітниці. Тож візьми моє життя і пробач правителя, якщо зможеш.

— Що ж, так тому і бути, — погодився Коццій. — Я приймаю твою жертву і спробую пробачити винуватця.

Після цієї розмови Мольфар Анатолій прийшов додому і сказав своєму синові піти з ним до священного гаю, принести його в жертву Коццію, відтявши батькові голову, після цього — відмити стародавній камінь з рунами, відмолити його пахучими травами і вшанувати його, як потребує традиція.

Син виконав батькову волю. А мати тим часом, подивившись на це все, також вирішила не сидіти склавши руки — вона перекинула мотузку навколо балки в хліву і повісилась.

Син Мольфара, не чекаючи ранку, пішов до міського голови і все йому розповів. А той після таких шокуючих новин, недовго думаючи, наніс собі тридцять сім ножових поранень і помер.

Бідолашний син Мольфара і так пережив складну ніч. А тут ще й побачив, що людина, заради порятунку якої він відрубав голову батькові і втратив матір, покінчила з життям. Це зламало хлопця, і впав він замертво від розриву серця.

— Ось така, Тарасе, історія про людину, яка занадто завзято дотримувалась обіцянок, — підсумував свою розповідь мрець. — І що ми маємо в результаті? Велику трагедію! Він себе занапастив, дружину свою занапастив, сина теж — а начальника свого так і не зберіг.

Потап витримав драматичну паузу і продовжив:

— То скажи мені, Тарасе Ясницький, чи варто бути таким дурнем і дотримуватись обіцянок за будь-яку ціну? І кому потрібні такі марні жертви?

А потім додав:

— До речі, відмовчатись тут не вийде. Тож якщо тобі є що сказати, кажи. Інакше розум твій захоплять демони!

І Тарас відповів. Не стільки тому, що злякався за свій розум, скільки тому, що хотів заперечити Потапу.

— Якщо потойбічна істота прийняла жертву, значить ця жертва не була даремною. Залишаючись у парадигмі казки, Мольфар помер найкращою праведною смертю, покращивши свою карму. Він переродиться в наступному житті, причому у нього будуть всі шанси знову

зустріти перероджені душі своєї сім'ї. А голова міськради, який вкоротив собі віку, зробив це в пориві щирого каяття, чим значною мірою спокутував свої гріхи.

Але розгляньмо цю казку із символічної точки зору. Вона дуже відома в наших психотерапевтичних колах, її вже давно з усіх сторін проінтерпретували і проаналізували.

Адже символізм в ній простий і ясний. Місто — це свідомість людини. Небезпечне середовище навколо міста — це необроблені підсвідомі імпульси, які постійно атакують свідомість. Мольфар — це добре пробудоване Персонеліті, яке ціною щоденних символічних ритуальний дій захищає психіку. А голова міськради — це ІД-відчуття, яке втратило міру через нестачу зворотного зв'язку з реальністю. Тому і спровокувало сильний афект у вигляді Коцця. Цей афект вивільнив нерозв'язаний внутрішній конфлікт.

І чого вчить нас ця казка? Що єдиний «бездоганний» вихід із внутрішнього конфлікту — це смерть Персонеліті. З можливістю переродитись знову, в нове, більш пристосоване до поточних реалій Персонеліті.

Тож є питаннячко до тебе, Потапе, — звернувся Тарас до мерця. — Ти от підозрюєш мене в тому, що я дію несвідомо, сліпо дотримуюсь обіцянки. А чи дієш свідомо ти? І чи усвідомлюєш свої внутрішні конфлікти? Та чи готовий змінити ригідні установки заради цілісності своєї психіки?

Потап розсміявся:

— Ой, Тарасе, тут ти мене і підловив! Я присоромлений, я втратив усі аргументи, я прямо вражений твоєю мудрістю! Але ти заговорив — і тепер я вільний.

Після цих слів, на 35-й хвилині розмови, зв'язок перервався.

Тарас задумався.

В цілому кейс досить банальний. Щойно клієнт починає безпосередньо спілкуватись із терапевтом на кордоні контакту — він не витримує і тікає. Очевидно, що в цій ситуації виходити на кордон контакту передчасно. І, мабуть, від інтерпретації казки теж треба було утриматись, адже клієнт ще не готовий так глибоко усвідомлювати внутрішні процеси. Він схильний бачити розгортання своїх внутрішніх процесів у зовнішньому світі,

що є типовим проявом магічного мислення.

Все, що треба робити в такій ситуації, — це бути присутнім і мовчати, даючи клієнту можливість виговоритись, трошки відреагувати і усвідомити власну внутрішню феноменологію.

Тарас знову подзвонив на поляну.

Друга історія мертвого клієнта

— Ну ти і наполегливий, Тарасе, — миттево відгукнувся мрець. — Бачу, так просто ти від мене не відчепишся.

Тарас уважно слухав і мовчав.

— Що ж, давай-но я тобі розповім іншу казку. Тільки слухай уважно, там є натяк. Там теж був один наполегливий — і ось до чого це призвело.

Давним-давно десь під Полтавою було невелике місто Гавронці. Жив у ньому Мирослав, син тамтешнього купця. Був він молодий, розумний і гарний.

Мирослав допомагав своїй родині і працював на базарі — продавав одяг, прикраси і гарні тканини.

Одного, здавалося б, звичайного дня на базарі він побачив дівчину, гарнішу за усіх богинь і янголів. Парубок миттево закохався в неї. Дівчина підійшла до його прилавка і почала щось

розглядати, купувати і дивитись на юнака своїми чарівними очима, від яких у хлопця зносило дах. Торгувався Мирослав у половину сили, продав усе дуже дешево, та й взагалі ледве міг розмовляти, настільки він був вражений.

А дівчина ця була не одна, а зі своєю матір'ю. І мати ця була жінка мудра, всі погляди вона чудово зрозуміла, дочку свою від прилавка відвела. А ввечері сказала чоловікові, що їхня дочка вже доросла і треба віддавати її заміж, бо невдовзі й загуляти може. Тож батьки довго і не чекали — швиденько організували весілля і віддали дівчину за торговця коштовностями.

Той торговець був немолодий, але до своєї дружини ставився добре, завжди балував її і піклувався. І народила вона йому трьох гарних дітей.

А Мирослав, коли оговтався, зрозумів, що його кохана вже кудись пішла. І не знав він про дівчину геть нічого — ані ім'я, ані прізвища, ані звідки вона. Було тільки ясно, що одягнена вона була по-міському, а не по-сільському.

І почав Мирослав шукати свою кохану. Обійшов усе місто, розпитуючи про неї чи не всіх підряд. А коли зрозумів, що в Гавронцях її немає — зібрався поїхати в сусіднє місто. Батьки Мирослава цю його примху помітили і спробували щось вдіяти. І забороняли, і погрожували, і одружити намагалися. Але Мирослав, недовго думаючи, втік із дому і поїхав у сусіднє місто шукати свою кохану. Там він теж обійшов усе місто, а коли її не знайшов — поїхав у наступне.

І так мандрував хлопець від міста до міста, як волоцюга. Часом обходився випадковим заробітком, часом у кості грав, бували і незначні крадіжки. Проте ні манер, ні гідності не втратив. І неодмінно добре за собою слідкував

і одягався з голочки — на випадок, якщо зустріне свою кохану.

Так пройшло двадцять років. І ось одного разу Мирослав прийшов у нове місто і помітив дитину, дуже схожу на нього самого. «А це знак!» — подумав чоловік і простежив за дитиною до її дому.

Підійшовши здалеку до будинку, він побачив на балконі її.

І час її анітрохи не змінив, а може, ще й гарнішою зробив. І вона теж побачила Мирослава. І так дивилися вони в очі один одному, що було зрозуміло як день, що з першого погляду вона теж закохалась і всі ці роки любила його щиро і віддано. І навіть дітей від іншого чоловіка народила таких гарних, як сам Мирослав.

А потім, коли роздивлялись один одного вже було неввічливо, Мирослав пішов.

Він обійшов сусідів, розпитав їх і все дізнався про свою кохану. Новинам він не зрадив. Але й не сильно засмутився — щось подібне він підозрював.

Вирішив Мирослав оселитись у цьому місті, неподалік від своєї коханої. Людиною він був

благородною, ніяких ганебних намірів не мав і чужу родину руйнувати не збирався. А хотів він зробити все можливе, щоб його кохана була щаслива.

А любов його, до речі, як зустріла свого коханого — неймовірно гостро відчула, що все пропало. Життя вона прожила дарма, вийшла заміж не за того, і нічого назад вже не повернеш. І ось саме коли вона перекидала мотузку через балку з драматичними намірами, служниця це побачила і жінку відговорила. Мовляв, накласти на себе руки ти завжди зможеш, але поспішати з цим не треба. Краще один раз зрадити, ніж на все життя дітей сиротами залишити. І між тим пообіцяла влаштувати закоханим побачення. Жінка аж засяяла від щастя і тільки й чекала цього дня.

А якраз через тиждень її чоловік відправлявся в чергову поїздку за дорогоцінними металами. Як він поїхав, тієї ж ночі пішла жінка в місцевий парк. Вночі там немає жодної душі, тож це було надійне місце для побачень із найрізноманітнішими намірами.

І як зустріла ця жінка свого коханого, обійняла його міцно, і від неймовірного щастя

в неї зупинилося серце. А потім й у Мирослава від горя серце розірвалося.

А зранку сторож побачив двох мертвих коханих, які лежали в обіймах один одного. І поза в них вельми непристойна була.

А торговець коштовностями відчув щось неладне і з подорожі майже одразу повернувся. Він побачив натовп, який розглядав цю картину і осудливо перешіптувався. Чоловік розштовхав людей, побачив все на власні очі і теж впав за мертво — не витримав пекельного сорому від такої принизливої ганьби.

— Так от скажи, Тарасе, чи варто бути таким наполегливим? — підсумував свою

історію мрець. — Ти ж бачиш, до чого це може призвести. І себе загубиш, і тих, кого любиш, занапастиш, і просто невинних людей може зачепити.

А потім загрозово додав:

— Відповідай, інакше душу твою розірвуть афекти!

Але Тарас мовчав. Він спокійно і сконцентровано слухав, являючи собою взірець присутності.

Проте раптом він відчув жахливу суміш сильних емоцій: гніву, панічної атаки, маніакальної радості. І ці емоції вкрай стрімко наростали, загрожуючи захопити всю його свідомість. Він зібрав увесь свій самоконтроль, але нічого не допомагало. Його свідомість почала ставати сплутаною, і тоді, в останній момент, психотерапевт відповів:

— Послухай мене, Потапе. Я розкажу тобі, як все було насправді.

Це історія про те, як молодий хлопець закохався в Янгола Істероїдної Спокуси, яка втілилась у звичайну дівчину. І вона поманила його за собою, але він був нерішучий і сором'язливий. За це і поплатився тим, що став

одержимий своєю любов'ю. Він шукав свого Янгола все життя, а коли знайшов — виявилось, що Янгол вже давно не відвідує цю дорослу жінку. Але Мирослав не відступив. Він звабив заміжню жінку заради примарної надії відчувати янгольську любов. І сталося це в найнепридатнішому для цього місці — в центральному міському парку. А чоловік тієї жінки, торговець коштовностями, щось запідозрив. Він вдав, ніби поїхав у справах, а сам застав зрадників у непристойний момент.

Варто додати, що торговець коштовностями був високофункціональним доброякісним клінічним нарцисом. Це значить, що він ставився до своєї дружини вкрай добре, був майже ідеальним чоловіком, якщо не враховувати постійну відсутність через роботу. Але пережити публічний сором ганебної зради було рішуче неможливо. Тож, в пориві нестерпного сорому, він зарубав і свою дружину, і Мирослава. А потім, побачивши скоєне і усвідомивши жахливі наслідки своїх дій, і себе рубав на смерть.

Вмерли всі. Тільки Мирослав помер не одразу. Рана в нього була смертельна, але така,

що дозволяла ще трохи пожити, страждаючи від сильного болю. Це був абсолютно недоречний час для духовного зростання, але саме це відбулося з Мирославом. В останні миті свого життя, не звертаючи увагу на пекельний біль, він усвідомив, що таке справжнє кохання. І чим це прекрасне відчуття, коли щиро і віддано бажаєш щастя для іншої людини, щастя для усіх людей, відрізняється від егоїстичної фіксації, об'єктивізації і бажання тотально володіти душею і тілом людини, яка сприймається виключно через призми власних проєкцій.

В останні секунди свого життя Мирослав відчув неймовірне каяття. І тоді він звернувся до Янгола Істероїдної Спокуси з проханням про нездійснене і неможливе — повернути до життя його кохану, її чоловіка, дати їм ще один шанс жити щасливо. В якості плати він благав забрати його безсмертну душу і відправити її в найтемніші частини пекла.

І молитва його була почута. Янгол розчулилась від такої щирої і потужної молитви. І оживила всіх, включаючи Мирослава.

Тож подружжя отримало ще один шанс на щасливе життя. Мирослава вони пробачили,

навіть в гості запросили. Але він чемно відмовився. Він, двічі народжений, побачив своє призначення в цьому світі. Воно полягало в допомозі відновити енергію любові у всіх людей — так само, як це сталося в нього самого. Але бажано не за таких драматичних обставин.

Спочатку він почав розмовляти з людьми, вислуховувати їх. Потім їздив по містах, читав лекції. А згодом став відомим психотерапевтом. Зараз веде чимало програм і спеціалізацій, з тілом працює, із сексуальністю, співзалежними стосунками тощо. Я з ним теж працював декілька разів, і цю історію він мені розповів особисто.

І бачиш, в чому річ, Потапе. Ти кажеш, що це історія про надмірну впертість. А я думаю, що ця історія про кохання, причому обидві версії розповіді — і твоя, і моя. Тільки твоя версія з поганим, трагічним кінцем. Тож скажи, Потапе, чи знаєш ти, що таке кохання?

Мрець деякий час мовчав, і здавалося, що це питання йому було неприємне.

— Що ж, Тарасе, — пробубонів він невпевнено. — Ти заговорив — отже я вільний!

І від'єднався на 39-й хвилині.

Тарас відчув піднесення.

«Тож що ми маємо? Цей кейс не такий простий, як здавалося на початку. А це означає, що можна по-справжньому розім'яти свої терапевтичні м'язи.

З одного боку, клієнт розмовляє метафорами. У такий спосіб він у безпечній для себе формі розказує про свої переживання, думки і внутрішні конфлікти. Таке пред'явлення є своєрідною формою деперсоналізації. А судячи з того, що в його історіях усі помирають і питання про кохання його фруструвало, цей клієнт явно має потужний травматичний досвід. До речі, він мертвий — це теж дуже прозоро натякає на травматичний досвід.

Але якщо він травматик, можливо, не варто було його фруструвати питанням про любов? Чи не передчасно було використовувати провокативну терапію? Хм... Так, це ризиковано. Втім, думаю, виправдано. Клієнт сам мене провокує і підтримує, тож моя провокація у відповідь може сприйматись як наближення і небайдужість. Принаймні так мені підказує моя терапевтична інтуїція.

Але є ще й інший аспект цієї ситуації. Клієнт містичним чином має наді мною владу. Він змушує мене говорити і погрожує, а якщо я не слухаюсь, його погрози збуваються. Така поведінка властива межовим клієнтам. А з межовими клієнтами треба робити що? Тримати межі».

Тарас перевірів свої навушники і вимкнув на них звук. Тепер, щоб там не казав Потап, він не буде його чути. Але буде його бачити. Аби провести повну 50-хвилинну сесію, доведеться працювати тільки на основі невербальної інформації. Невербальні прояви у мерця, м'яко кажучи, не вельми красномовні. Але і Тарас не перший рік терапевт. Він знову подзвонив на поляну.

Третя історія мертвого клієнта

— Привіт, Тарасе! Я знав, що ти подзвониш, — як ні в чому не було, почав говорити Потап. — Альо? В тебе щось із компютером? Навушники не працюють? Та то не страшно, ти ж все одно мене добре чуєш. Аааа!.. Я зрозумів, то ти навмисно собі звук вимкнув! Наче психотерапевт, а очевидної штуки не помітив: я ж мертвий, тож розмовляти ротом із тобою не можу. Я говорю тобі прямо в голову. Але перейдімо до діла. В мене для тебе є ще одна історія. І в цій історії ніхто не помер. Ну, майже ніхто.

Давним-давно десь під Одесою була стародавня весільна каплиця. Весільна — не тому, що там людей одружували. А тому що, якщо правильно помолитись та провести потрібний ритуал — можна було знайти собі бажаного жениха.

Ритуал був такий. Потрібно було принести молодий гарбуз із намальованими на ньому очима. Біля каплиці треба було покласти гар-

буз на порожній стілець, тридцять три рази прочитати молитву Святому Гешталту, описати потрібного жениха і віддатися на волю Поля Премудрого.

Каплиця ця була старенька, майже розвалювалася, про неї мало хто знав. Але дехто знав.

Одного дня до каплиці прийшла мати. Провела потрібний ритуал і замовила своїй улюбленій доньці найбагатшого жениха. В кінці довірилася Полю Премудрому, але про всяк випадок підкинула гарбуз до повозки з торговцями.

А потім до каплиці прийшов батько тієї ж дівчини. Теж провів потрібний ритуал, замовив своїй доньці найрозумнішого жениха.

І підклав гарбуз до найближчого дослідницького корабля.

А потім і сама дівчина прийшла. Провела ритуал і замовила собі найсміливішого жениха. Гарбуз підкинула до вояків місцевого князя — тому що на Поле Благодійне розраховуй, але склавши руки не сиди.

І всі три гарбузи спрацювали.

Перший гарбуз приїхав до Одеського порту і потрапив до Жадана — сина найбагатшого українського купця. І луснув у нього прямо під ногами. Зрозумів у цей момент Жадан, що закохався без тями. Заліз на свого залізного птаха і полетів до коханої.

Другий гарбуз потрапив прямісінько до Київської центральної бібліотеки. Навчався там молодий, але не по роках талановитий без п'яти хвилин мудрець Зорян. Гарбуз вибухнув біля його обличчя, Зорян безмежно закохався і зник, телепортувавшись до коханої.

А третій гарбуз потрапив на богатырські змагання і вибухнув біля козака Ярополка — найсильнішого, найвправнішого і найвродливішого козака по обидва береги Дніпра.

І прийшли три парубки до своєї коханої, і всі почали просити її руки.

Ситуація вийшла незручна. Батьки дівчини подумали трошки, і від вибору самоусунулися. Мовляв, ти доросла вже, сама і вирішуй. А дівчина попросила чоловіків продемонструвати себе. Щоб обрати легше було.

Тоді Ярополк скочив на свого коня і, граючи м'язами та вправно перекидаючись на скаку, випустив вісім стріл у яблуко, яке висіло на дереві. Сім стріл влучили по дотичній, очистивши яблуко від шкірки. А остання стріла на льоту відтяла комарові яйця.

— Це лише мала частина того, що я можу! — підморгнув дівчині Ярополк. — Зі мною ти ніколи не будеш нудьгувати, і я завжди зможу тебе захистити!

Але Зорян не розгубився, силою думки перетворив яблуко на шоколад, а сам зник. І, невидимий, доторкнувся до вуха дівчини, викликавши в неї мимовільні приємні мурахи по шкірі, які спускалися трохи нижче живота.

— Це лише сота частина того, що я можу, — ніжно прошепотів він. — Виходь за мене, і зі мною ти відчуєш справжню насолоду!

Після цього до дівчини підійшов Жадан і у властивій для себе простій і ефективній манері сказав:

— Цей залізний птах тепер твій. І це лише мізерно мала частина того, що я можу тобі запропонувати.

Після цього зробити свій вибір дівчині стало ще складніше. Майже неможливо. Кожен жених був по-своєму гарний, з кожним з них вона вже подумки життя прожила і дітей понароджувала.

Тому дівчина попросила почекати до ранку — тоді вона вже точно визначиться.

Після пережитого заснути їй була складно, а коли заснула — наснилися їй мальовничі картини поліаморної родини, де усі були щасливі, а в її саду росли квіти, які плавно перетворювались на вродливих діточок. Потім квіти почали в'янути, хмари почали чорніти, її чоловіки перетворилися на кудлатих монстрів, і дівчина прокинулася. Внизу було небо, а вгорі — земля.

Зрозуміла дівчина, що вона висить догори ногами у якійсь величезній волохатій руці. А рука ця належала величезному монстру.

Річ у тім, що саме в цю ніч Чорт Ягій святкував свій тисячний день народження. І його мама дозволила йому взяти собі соту дружину. Тоді він, недовго думаючи, викрав дівчину і поніс її до свого чортячого замку.

Там дівчину зустріли його інші дружини. І почали казати, що не все так погано і страшно. Що Чорт Ягій не завжди такий жахливий. Іноді він буває нормальних розмірів, і навіть часом буває трохи симпатичний. І подарунки іноді дає.

Та казали вони це невпевнено, постійно відводячи очі. Дівчина їм анітрохи не повірила.

І поки дружини готували шатри для майбутнього весілля, дівчина гірко плакала. Вона тужила за своєю загубленою долею, за своїм непрожитим прекрасним життям і за своїми чудовими женихами.

А наречені, до речі, на місці не сиділи.

Як тільки парубки дізналися, що дівчину викрали, вони одразу кинулись її визволяти. Хлопці сіли на залізного птаха Жадана і обережно приземлилися на даху чортячого замку.

Там Зорян став невидимим, прокрався до дівчини і прошепотів їй на вухо: «Не бійся,

моя люба, я виведу тебе звідси». І непомітно провів її на дах замку.

Але саме в цей момент Чорт Ягій повертався до замку із сотнями інших чортів — гостей, запрошених на його весілля.

Ярополк, недовго думаючи, дістав свій лук і випустив стрілу прямісінько в око монстру.

Не дуже маленький монстр миттєво перетворився на велетня, схопив своєю ручищею Ярополка і проковтнув його. А потім потягнувся і до інших людей. Але зненацька зупинився. Кашлянув, потім почав хрипіти, червоніти, схопився за горло і впав замертво.

А з його рота виліз наш герой Ярополк, зухвало посміхаючись.

Тоді Чорт Ягій розплющив очі і здивовано підняв голову — його, безсмертну істоту, вже давно так нахабно не вбивали. А його запрошені гості тим часом іронічно хіхікали — мовляв, дивіться, чорт помер, та ще й від рук якоїсь людини!

Тоді монстр розлютився і хотів знову схопити Ярополка. Але герой був готовий до такого розвитку подій. Він миттєво застрибнув на голову Чорта і встромив свій меч йому прямо в шию.

Після цього натовп монстрів почав вже відверто сміятися, що тільки сильніше розлютило Ягія.

Ягій знову хотів схопити Ярополка, і ситуація повторилась.

Коротше кажучи, після того, як Ярополк вбив чорта разів зо п'ять, а може, й сім, і кожен раз новим способом, — його друзі-монстри вже за живіт трималися від сміху. І схоже було, що дивитись, як вбивають Ягія, їм значно веселіше, ніж на весіллі гуляти.

Ягій вирішив, що з нього досить цієї ганьби. Він сказав людям негайно вимітатися з його царства.

А їм цього тільки й треба було — вони сіли на залізного птаха і полетіли додому.

А Чорт Ягій в цей самий день вкрав собі іншу дружину, і весілля зіграв, і все в нього було добре. За винятком того, що про цей випадок він намагався не згадувати, але його друзі-монстри відтоді постійно кепкували з нього.

Коли герої повернулися додому, обрати собі жениха було геть неможливо — адже кожен з них зробив свій внесок, щоб урятувати дівчину. Тому вона вирішила полегшити собі тягар вибору і звернулася по допомогу до найкращого психотерапевта всіх часів і народів. І записалася до нього на парну, точніше, потрійну, тьфу — на квадро-консультацію.

— Тож що б ти їм порадив, Тарасе? За кого має вийти дівчина? — закінчив свою розповідь Потап. — Відповідай, інакше органи твої з'їдять волохаті чорти!

Від самого початку ця зустріч пішла не так, як очікував Тарас. І з цього приводу він переживав досить великий мікс почуттів: роздратованість (адже його викрили), прикрість (через те, що його прийом не вдався), ніяковість (бо цей прийом був такий примітивний), інтерес до того, як усе розгорнулось. І було відлуння іще де чого. Чогось такого, в чому дуже не хотілося собі зізнаватись. Він був уражений.

Розібратись в цьому міксі переживань миттєво не вдавалось, тому Тарас притримувався попереднього плану — працювати з внутрішньою феноменологією клієнта.

— А ти сам що думаєш, Потапе? — перенаправив запитання до клієнта Тарас.

— Все ясно як божий день, — весело повідомив мрець. — Вийти вона має за Ярополка. Так, усі доклалися до порятунку дівчини. Але що Жадан і Зорян можуть сказати про цю подорож? Що вони були в замку Чорта і доклались до порятунку коханої. А що може

сказати Ярополк? Що він не побоявся битися із безсмертним чортом і ризикував своїм життям заради любові. І переміг його, врятувавши і кохану, і себе, і своїх побратимів. То чи не він заслуговує більше всіх на руку коханої? Кажі свою думку, Тарасе. Відмовчатися не вийде!

— Якби ця дівчина прийшла до мене на консультацію — я не давав би їй порад, Потапе. Я б допоміг розглянути ситуацію з різних, неочевидних боків. От у тебе все просто: герой переміг злодія і заслуговує на руку принцеси. Але чи дійсно була необхідна ця битва? Коли вони здалеку побачили чортів, всі могли сісти на залізного плаха і полетіти геть. Але тоді б Ярополк не отримав руки коханої, бо нічого не зробив для її порятунку. Цього він допустити не міг. Тож хлопець почав битву, привернувши увагу всіх монстрів. І добре, що він бився з одним чортом, а інші лише сміялися. Якби хоч хтось із монстрів втрутився в битву, все закінчилося б дуже погано. Тож про кого думав Ярополк, коли пускав стрілу — про свою кохану чи про те, як він героїчно переможе монстра? Він хвилювався за життя жінки чи за свою можливість з нею одружитись?

І зауваж — врешті-решт він не зміг монстра вбити, сам ледве не загинув та всю операцію під загрозу поставив. І все це заради слави і власної гордині. То чи потрібен їй жених, який заради слави її життя під загрозу поставити готовий?

А щодо Зоряна, щось тут не сходиться. Якщо він такий мудрець, що одразу до дівчини телепортувався і пестив її вуха спокусливими промовама — навіщо на залізному птасі було летіти до замку? Чому одразу він не з'явився і не врятував дівчину? Та і що це за мудрець такий, який прогавив викрадення коханої у себе під носом? Може, він щось недомовляє? І чи потрібен їй жених, який не є тим, ким здається?

А ось про Жадана зовсім інша історія. Він ані битися з монстрами не вмів, ані трюки магичні показувати не був ладен, але одразу кинувся рятувати свою любов. Чи це не справжня сміливість? Саме на його залізному птасі вони до замку прилетіли, саме на ньому могли полетіти без зайвої уваги. І ніхто б нічого не запідозрив, якби не Ярополк. Фактично для її порятунку він зробив більше за всіх.

Ось такі в мене роздуми, Потапе. А дівчині все одно самій вирішувати, що робити. І, скажу я тобі, вирішення цього питання вона вже і сама знає — її підсвідомість яскраво все показала уві сні. Але визнати свої таємні бажання — то окрема історія.

— Як яскраво ти викрутився, як влучно все розгорнув. Мое тобі захоплення! — із вдаваним благоговінням вигукнув Потап. — Але ти заговорив, а значить мені пора.

І на 42-й хвилині від'єднався.

Тарас не поспішав дзвонити знову. Йому був потрібен час.

Ця сесія його добряче збентежила. Можна було почати думати про контрпереноси або взагалі про проективну ідентифікацію. Але треба було чесно собі зізнатись, що це не просто складний кейс, який дав Супервізор. Це терапія, з якою Тарас не знав як бути. Клієнт мертвий — і це саме по собі дуже незвично. Але то пів біди. Клієнт перериває контакт, і в той самий час змушує Тараса контактувати. Але насправді все навпаки! Клієнт намагається контактувати з Тарасом, адже кожен раз він звертається безпосередньо до нього. А Тарас

цей контакт перериває як може: то звинувачує клієнта у магічному мисленні, то на внутрішню феноменологію все переводить. А ось останнього разу взагалі навушники відключив. І кожен раз КЛІЄНТ долає опір Тараса і все ж таки виводить його на контакт. То чи варто опиратися далі?

«Я весь час намагався мовчати, просто досидіти до кінця, спостерігаючи і аналізуючи. Та чи зможу я таким чином принести суть клієнта Супервізору? Очевидно, ні. Мені треба не просто слухати клієнта, важливо його зрозуміти, осягнути, доторкнутися до нього. Тепер я буду не тільки присутній, але й включений. І саме це допоможе довести сесію до кінця».

ЧЕТВЕРТА ІСТОРІЯ МЕРТВОГО КЛІЄНТА

— Тарасе, чого так довго не дзвонив? Я вже навіть трохи скучив, — весело почав Потап. — І в мене для тебе є ще одна історія. Там є серйозне питання до тебе.

Жили-були два друга.

Одного звали Богдан. Любив він погуляти, випити і бешкетувати. І жив відповідно — в один день комусь носа начищав, в інший — прекрасну даму зваблював.

Другого Святославом звали. Він любив психотерапію, був врівноваженим, розумним і наполегливим. І жив відповідно — пів дня за книжками проводив, пів дня — психологічні відоси на ютубі дивився, по вихідних на триденки ходив, а ввечері філософські дебати вів з такими ж задротами, як і він сам.

Словом, друзі ці були геть різні. І об'єднували їх лише молодий вік і неймовірна врода. Але, незважаючи ні на що, дружили вони міцно і стояли горою один за одного.

Одного разу Богдан прийшов у гості до Святослава. І розумник одразу скумекав, що його друг знов по вуха закохався.

— Святе! Я зустрів таку дівчину, таку дівчину! Жити без неї не можу! — почав плутано говорити друг. — А вона на мене навіть не подивилася! Горе мені, я найнещасніша людина у світі! — зарепетував він.

— Так, давай по черзі. Що трапилося цього разу? — із вдаваною суворістю спитав Святослав.

І друг йому розповів, що коли він гуляв на базарі, зустрів неймовірно гарну жінку. Молоду, струнку, граціозну, одягнену з голочки і у стильних прикрасах. І, звісно, одразу в неї шалено закохався. Але ця жінка лише мимохідь кинула на нього погляд, посміхнулась і пішла.

— І уявляєш, навіть папірець якийсь зім'яла і мені під ноги кинула! Яке приниження! — і Богдан показав цей папірець Святу.

Щось у цій історії було дивно. Святослав взяв папірець, понюхав його, розгорнув (всередині виявився пучок лука), а потім уважно роздивився.

— Богдане, ти що, не помітив? Ти їй сподобався, це ж очевидно!

— Як так? — Богдану зовсім нічого очевидно не було.

Святослав детально пояснив:

— Те, що вона папірець кинула, — це таємний знак, який вона тобі послала. Папір пахне її парфумами з ароматом лілеї, а значить звуть цю жінку Лілія. Пучок лука всередині вказує на місто Луцьк. А сам папірець — сторінка з гештальт-журналу. Тож все ясно: Лілія запрошує тебе зустрітися в Луцьку на гештальт-інтенсиві. До речі, він там почнеться через три дні.

Богдан нахмурився, намагаючись зрозуміти сказане.

— А чи не намудрував ти щось, Святе? Чого б це жінка такі складні загадки загадувала? — здивувався він.

— Та годі тобі, — відповів Святослав, — це для тебе складна загадка. Для освічених людей це легше, ніж книжку розгорнути. Ми такими шарадами ще в молодшій школі бавились.

Хай там як, а перспектива зустріти свою новоспечену кохану Богдана дуже приваблює

вала. Тож він, не вагаючись, записався на інтенсив. І Святослав разом з ним — щоб друга підтримати і подивитись, чи правильно він все зрозумів. Та й на неймовірну красуню глянути було цікаво.

Тож вони прибули до Луцька, заселилися і стали чекати початку гештальт-інтенсиву. А коли він почався, на першій лекції Богдан майже одразу знайшов очима Лілію. Він хотів підійти до неї, але Святослав його зупинив.

— Не жени коней, мій друже! Гарна жінка потребує особливого підходу. Краще купи оту книжку, а всередину поклади ось цю

рослину — так вона ім'я твоє дізнається і наміри твої зрозуміє.

Богдан здивувався:

— Як же вона тут щось зрозуміє, якщо навіть я нічого не второпаю?

Святослав розсміявся:

— Та що ж тут незрозумілого? Книжка називається «Здорова агресія в гештальт-терапії», і всі, хто хоч трохи на цьому розуміється, знають, що агресія — це енергія наближення і контакту. А листок всередині, Богдане, від рослини, що називається бадан. Це слово тобі нічого не нагадує?

Богдан купив книжку, вклав туди листок і попросив кур'єра доставити цей подарунок коханій. Кур'єр повернувся дуже збентежений. Він розповів, що Лілія говорила з ним гордовито, а коли прочитала назву книги і побачила листок всередині — почала репетувати, відірвала від сорочки кур'єра два гудзики і вигнала його.

Богдан зажурився. Значить, відшила його?

А Святослав розплився в посмішці:

— Ти знову все не так зрозумів, Богдане. Два відірвані гудзики — це два дні інтенсиву.

А оскільки відірвала вона їх у кур'єра, то через два дні він має знову прийти до Лілії і отримати для тебе нове послання.

І чекали друзі два дні. А як дочекались — Богдан майже впав у відчай. Цього разу Лілія навіть розмовляти з кур'єром не схотіла. Наказала йому вийти, і не через основний, а через задній вхід. І жодного послання Богдану не передала, про нього навіть не згадала.

— О, Богдане, — зрадів Святослав. — Вітаю тебе! Твої мрії здійснилися, друже! Готуйся, приводь себе в порядок і ввечері приходь до яблуневого саду. Лілія там тебе в бесідці чекатиме. Цього разу знак найбільш чіткий і очевидний — ніяк інакше трактувати його неможливо.

І справді. Богдан прийшов до саду, а там його чекала Лілія. І отримав він від неї значно більше, ніж очікував. Це йому добряче знесло дах, і він запропонував їй зустрічатись. Навіть на весілля почав натякати.

— Гарний ти хлопець, Богдане. Але як мені заміж, коли я вже давно заміжня? Я ж і одягаюсь, і поведжуся відповідно. Як ти цього не помітив? — сказала Лілія.

А Богдан ніскілечки не засмутився:

— То я тебе вкраду! Поїдемо в гори, там нас вуйки одружать, і це буде вважатись легітимним весіллям. Воно навіть старе весілля скасовує. Там ще воно якомсь спеціально називається... слово забув. Але неважливо, потім це слово згадаю.

Лілія подивилася з підозрою на Богдана.

— Добре, я подумаю, — сказала вона і провела по його щоці двома пальцями. — До побачення! Заходь, буду рада тебе бачити.

— То можна завтра зайти? — спитав Богдан.

Лілія здивувалась.

— Що відбувається, Богдане? Було ж два пальці, не один. Невже не помітив?

— Помітив, але не зрозумів, — щиро зізнався Богдан.

— Якщо ти таких простих натяків не розумієш, то як ти розгадав усі мої послання?

І тут Богдан розповів про свого друга Святослава.

Тоді Лілія, трохи подумавши, взяла листок паперу і написала: «Мудрість — прикраса для чоловіка. Будь-який час сприятливий для контакту з мудрецем».

Богдан передав цю фразу другу, але, як і раніше, нічого не зрозумів. А Святослав збагнув усе з першого рядка. І анітрохи не зрадив.

— Богдане, їдьмо звідси. Непристойна це справа — крутити шури-мури з чужою дружиною, та ще й такою розбещеною.

Богдан цю ідею підтримав, але попросив поїхати не одразу, а через кілька днів. Щоб був час як слід попрощатися з коханою (це ж не ввічливо — їхати не попрощавшись).

Тоді Святослав написав послання у відповідь: «Чистота і щирість — справжня краса жінки. Будь-який день несприятливий для тієї, котра це втратила».

Коли Лілія це прочитала, вона так розчулилася, що аж заплакала. Все побачення вона ніби блукала у своїх думках, а коли настав час прощатись — винесла свіжий яблучний пиріг і сказала:

— Передай це своєму другові. Це моя вдячність за його мудрі слова.

Коли Богдан приніс пиріг другу — той його навіть нюхати не став, а викинув на смітник. Звідти його дістав бродячий собака і з'їв.

І раптом пес впав замертво. Тут вже Богдану все стало зрозуміло. Він неабияк розлютився на розпусну дівку, що майже отруїла його найкращого друга.

— Я вб'ю її! — прокричав Богдан і справді готовий був це зробити.

Але Святослав його від цього відмовив. В нього був свій план, як покарати негідницю. Він попросив Богдана знову завітати до неї в гості і добряче її напоїти, так, щоб до відключки. Богдан був майстер у таких справах. Святослав вручив Богдану знецінюючий тризуб і сказав, що треба нанести жінці декілька нарцисичних подряпин, поки вона не приямі. А потім вкрасти її найбільшу цінність — сертифікат гештальт-терапевта.

На наступний день треба було прийти на центральну площу інтенсиву і публічно спалити цей сертифікат. А якщо до Богдана виникнуть якісь запитання — нехай відповідає, що цей сертифікат йому дав його наставник, метр гештальт-терапії Усві-Дон, і попросив це все зробити. І переконав Богдана, що хвилюватися нема чого, Святослав все продумав і владнав.

Богдан сумлінно і послідовно виконав все, що було треба. І так, до нього були запитання. Лілія була відомою і шанованою психотерапевтиною, тож під час публічного спалювання її сертифіката Богдана схопили небайдужі гештальтисти і одразу доставили до етичної комісії інтенсиву. Комісія хоч слово йому і дала, але ні про якого метра гештальт-терапії і слухати не хотіла. Наказала влаштувати йому публічну порку на тій самій центральній площі, а потім вигнати його з гештальт-спільноти. І вирок мав бути виконаний негайно, але в цей момент до зали увійшов сам метр гештальт-терапії Усві-Дон. На вигляд йому було років за шістдесят, сива борода лопатою, проникливі

очі, владна манера триматись, а в руках у нього був знецінюючий тризуб. Словом, виглядав він суворо і переконливо.

— Богдане, чого хочуть від тебе ці люди? — голосно і наполегливо спитав він.

І тільки по голосу Богдан зрозумів, що це його друг Святослав. Він почав несамовито пояснювати суть справи. Метр мовчки вислухав і сказав:

— Все так, це я наказав Богдану спалити сертифікат тієї відьми. Відпустіть мого учня!

Тут етична комісія почала розпитувати про ситуацію детальніше, і метр розповів таку історію:

— Вчора вночі я сидів на цвинтарі і усвідомлював власну смерть. Моя Персонеліті перестала реєструвати зміни і розчинилась, ІД майже зупинила всю життєдіяльність організму. Лише функція ЕГО відмовлялася сприймати власний вибір як явище, а не дію — відчайдушно захищаючи власну суб'єктність. Я розплющив очі і побачив, що на кладовищі палає багаття. Біля нього сиділа жінка, в руках вона тримала молодого гештальтиста. Він відчайдушно кричав — саме через це я не міг сконцентруватись.

Я підійшов ближче і побачив, що він зв'язаний, а в руках жінка тримає ніж. Це була відьма — одна з тих, хто викрадає і заживо пожирає починаючих гештальт-терапевтів. Я наказав їй тікати геть, але вона не послухалась і кинулась на мене з ножем. Я декілька разів вдарив її тризубом знецінення, але вона виявилася спритною, тому я лише подряпав її. Проте цього вистачило, щоб вона злякалась і втекла, осипаючи мене прокльонами.

Потім я підійшов до багаття і знайшов там її сертифікат. Так мені дісталась ця річ, яку я руками свого учня намагався ритуально спалити. А щодо молодого гештальтиста — я передав

його на першу ступінь, яка проходила біля кладовища. Тепер йому нічого не загрожує.

І тут треба зауважити, що нещодавно справді зник один учасник гештальт-програми. І сталося це за дуже загадкових обставин. Багато хто підозрював, що його вкрала відьма.

Коли метр повідомив про гештальтиста, довірені особи негайно пішли до цвинтаря і знайшли його там: він щасливо сидів на триденці.

Тоді етична комісія поставила останнє запитання:

— О, поважний метре Усві-Дон. Чи є якісь ще ознаки, за якими ми можемо впізнати цю відьму?

Метр відповів чітко і ясно:

— Сліди, що залишив мій тризуб.

Тоді етична комісія викликала Лілію. Вже з порога в неї були помітні явні нарцисичні подряпини. А коли її побачив метр — він наголосив, що впізнав її. Як красуня не виправдувалася, доля її була вирішена.

Ні, Тарасе. Її не вбили. Не посадили у в'язницю і навіть до суду не подали. Її посадили на пліт, його відбуксували на середину річки

і відпустили плости за течією. Їй не дали ані весла, ані палиці — щоб вона не заважала річні вирішувати її долю. І навіть її вчителі від неї відмовились — настільки всі повірили, що вона відьма. Адже важко було сперечатись із настільки переконливими доказами.

А наступного дня весь інтенсив проводжав поважного метра і його учня. Друзі швиденько сіли в човен, відпливли подалі і пристали до берега. Святослав скинув накладну бороду і перуку, в яких він вже добряче зопрів. Вони збиралися помитись, коли побачили її.

Лілія йшла до них з іншого берега річки. Йшла безпосередньо по воді. Обличчя її палало гнівом, від чого ця вродлива жінка стала ще красивішою. Вона підійшла до Богдана, голими руками відірвала йому голову і в три ковтка випила всю його кров. Потім підійшла до оторопілого Святослава і промовила:

— Не бійся мене, Святославе, я не вб'ю тебе. Ти виявився розумнішим, ніж я про тебе думала. Ти викрив мою відьомську сутність. Так, я погана людина. Я навіюю параною, наводжу порчу, зваблюю молодих клієнтів, порушую авторські права і їм молодих гештальтистів.

Сам розумієш, з таким набором недоліків мені потрібен дуже розумний, порядний, добрий і водночас суворий і справедливий чоловік. Який добре тримає кордони, здатен врівноважити мої жажливі схильності і приборкати мою нестримну натуру. Будь кого іншого я з'їм одразу. А тебе я буду любити і поважати до кінця своїх днів. Щоправда, жити тепер нам доведеться не в гарній квартирі, а в гірській печері. Але, якщо подумати, в цьому є і твоя відповідальність. Проте я на тебе не гніваюсь. І ти на мене не гнівайся. Краще летімо в нашу печеру — там все не так погано, як ти думаєш.

Лілія обійняла Святослава за талію, і вони полетіли в Карпатські гори. З тих пір їх ніхто не бачив і нічого про них не чув.

— І чим більше я про цю історію думаю, Тарасе, — продовжував Потап, — тим більше переконуюсь, що Святослав постраждав через свої добрі якості: порядність, розум, принципи і вірність дружбі. Доля покарала його за те, що він вів себе занадто правильно. Чи не так, Тарасе Ясницький? Чи ти вважаєш інакше? Якщо в тебе є своя думка і ти мовчиш — кажи, або мозок твій закипить і вибухне!

— Так, я вважаю інакше, — спокійно відповів Тарас. — Найбільше в цій ситуації винуваті батьки Лілії. В історії про них немає ані слова, але очевидно, що треба бути вкрай поганими батьками, аби виростити із невинної дитини таку злу відьму. Проте ця дівчина, попри все, зробила усе можливе, щоб компенсувати свої травми — навіть на психотерапевта вивчилась. Але як над собою не працюй, глибоку травму прив'язаності самотійно не виправиш. І психотерапія тут теж має свої обмеження. Тож все, що їй залишалось, — це знайти собі того, хто зможе їй допомогти.

А добрі якості Святослава тут зовсім ні до чого. Богдан не мав таких якостей і постраждав значно сильніше. Святослав постраждав не від своїх добрих якостей, а від своєї невизнаної тіньової сторони. Яку і уособила його майбутня дружина. Тож в якомусь сенсі це гідний союз. А як щодо твоїх тіньових сторін, які ти не визнаєш, Потапе?

— Які твої припущення? — грайливо перепитав покійник.

— Всі твої історії про стосунки між людьми. Я думаю, що тобі дуже самотньо висіти на цьому дереві.

Потап розсміявся:

— Гарна ідея, Тарасе Ясницький. Ти робиш неабиякі успіхи! Проте зауваж: справа не в тому, що мої історії про стосунки. Справа в тому, що в принципі всі історії про стосунки. А тепер — ти заговорив, а значить мені пора.

Зв'язок перервався.

Настав час визнати те, що Тарас уже давно підозрював. Мрець Потап не якийсь пересічний труп, а труп, який непогано знається на психотерапії. Як мінімум — досвідчений клієнт. Хоча, судячи з останньої історії про гештальт-інтенсив, скоріш за все він психотерапевт, бо тільки психотерапевт може так детально розповідати про нюанси гештальт-спільноти.

Якщо відпустити свої думки у вільні роздуми, що ще можна сказати про Потапа?

Що він самотній, але йому важко це визнати. Що він хоче бути почутим, але не може виражати себе прямо. Що він хоче близькості, але боїться бути вразливим і тікає. Він розумний, досвідчений у спілкуванні, добре відчуває і розуміє інших людей — і саме це парадоксальним чином залишає його самотнім. В

своєму еготизмі він ховається за міцним шаром прихованих захистів, раціоналізації і тонкого вміння непомітно для інших контролювати свою спонтанність. Це створює своєрідне подвійне дно в спілкуванні. Коли ззовні він веселий, чуйний, щирий, емпатичний і відкритий — і у людини, яка поруч, виникає відчуття контакту, почутості, близькості. Але це саме те, як він ховає себе справжнього — м'яко підгруючи людині, відволікаючи її увагу від свого саморозкриття на саму людину.

Ця витончена форма еготизму часто властива досвідченим психотерапевтам. І це досить складно пояснити, можна тільки відчувати...

В цьому місці Тарас зупинився. Вже вдруге за останній час його відвідав потужний інсайт. Фактично він майже нічого не знає про Потапа. Все те, про що він щойно роздумував, стосується не клієнта, а його самого. Тарас усвідомив власну проєкцію. Свою тіньову сторону, яку він відмовлявся визнавати.

Правда в тому, що це він відчуває глибоку, екзистенційну самотність. Одинокість, в якій він не може знайти близьку людину, бо йому немає рівних. В якій ніхто по-справжньому

його не може зрозуміти, тому що ніхто його по-справжньому не може побачити. Адже всім цікаві його неординарні вміння, гострий розум, виключна професійність — усі сяючі нарцисичні захисти, але не він сам. Самотність, в якій дуже страшно собі зізнаватись. Тому він ховає її. Ховає на найвиднішому місці — у професії, пов'язаній зі стосунками, де важливо бачити іншого, чути його, допомагаючи іншим цієї самотності позбутись.

При цьому він сам не мав по-справжньому близьких стосунків, де міг розслабитись і бути собою.

Тарас згадав останні слова Потапа на його зауваження щодо історій про стосунки: «Гарна ідея, Тарасе Ясницький. Ти робиш неабиякі успіхи!»

То хто кому тут психотерапевт?

П'ята історія мертвого клієнта

На цей раз Тарас не дзвонив на поляну, як у минулі рази. Його задача була віднести суть клієнта своєму Супервізору. І в минулих спробах він робив поспішні припущення, ставив стереотипні діагнози і впадав у проєкції. Це все було лише недолугою спробою передати всю повноту особистості клієнта завдяки неповним, уривчастим та фіксованим описам, до того ж викривленим через призму сприйняття терапевта.

Єдиний доступний спосіб принести суть клієнта у всій її повноті — це принести самого клієнта.

Тож цього разу Тарас прийшов на поляну фізично. Швидко відшукав смерекове дерево і очікувано побачив там мерця, який висів догори ногами.

Він відв'язав його, звалив собі на плече і поніс до Супервізора.

— Я бачу, що наша взаємодія стає дедалі ближчою, Тарасе, — зненацька перервав тишу

Потап. І, не дочекавшись відповіді, одразу продовжив: — Добре, є в мене для тебе ще одна історія. На цей раз слухай уважно — там важливий натяк.

Десь далеко в Карпатських горах жив-був один маленький Галицький князь Сірко Стефак. Таких князів тоді було — як піску у пустелі. Декілька сіл у володінні, одноповерховий маєток, скромні статки та купа пихатості і амбіцій. Було у князя три доньки, і жили вони в казковому і розкішному саду при князівській садибі. Сад цей пильно охоронявся, і під загрозою смерті туди нікому не можна було заходити. Особливо чоловікам. Князь ретельно пильнував цноту своїх улюблених

дочок і, як заведено, планував вигідно видати їх заміж.

Старша дочка, на ім'я Орися, нещодавно відсвяткувала свій п'ятнадцятий день народження. І в якості подарунку батько дозволив доньці зареєструватись у тамтешній соціальній мережі «Вуйкограм». Щоб ти розумів, Тарасе, в ті часи інтернет продавали в трилітрових банках, і Вуйкограм був далекий від сучасності. На дешеву «мільницю» робилася засвічена фотка низької якості, і вона голубами розносилась до найближчих сіл, де голова сільради клеїв її на дошку оголошень біля центральної площі. Тож кількість підписників у ті часи напряду залежала від кількості голубів.

Якось навідався до дошки оголошень місцевий молодий вуйко Гриць. І як побачив він молоду красуню — закохався в неї до нестями. Спати не міг, їсти відмовлявся, свиням хвосту перестав крутити — все про кохану думав. А думати тут було і нема чого, бо він, звичайний свинопас, не вартий і нігтя його прекрасної коханої. І жодного шансу бути разом у них не було.

Тож зрозумів Гриць, що є в нього один тільки вихід — піти втопитися. Він прийшов

до місцевого ставка, роздягнувся. Але перед рішучим кроком щось його штовхнуло зателефонувати у психологічну службу підтримки. Він розповів і про свою ситуацію, і про свої наміри. Але попросив його не відмовляти — мовляв, усе вирішено, прощай жорстокий світ.

Проте його планам не судилося втілитися. Слухавку взяв не якийсь студент психфаку на відпрацюванні. На дзвінок відповів вже вельми старий і дуже досвідчений психотерапевт. Хоча тіло його було малорухливе, шкіра зморщена, а дихання уповільнене — розум його був чистий та швидкий, а очі дивились ясным глибоким поглядом.

Як тільки Гриць поклав слухавку — перед ним нізвідки з'явився психотерапевт, з яким він щойно розмовляв.

— Вітаю тебе, Грицю. Я Джованні Себаст'яно, могутній мудрець і рятівник молодих душ. Зачекай вкорочувати собі віку. Я можу допомогти тобі одружитись з твоєю коханою. Але для цього ти маєш віддати мені свою силу, своє тіло, забути своє попереднє життя і на все, що я робитиму з тобою, відповідати: «Дякую тобі, Джованні Себаст'яно». І ніяк інакше. Чи згоден ти на такі умови?

Звісно, між варіантами втопитись прямо зараз або одружитись зі своєю коханою вибір

був очевидний. Хлопець погодився на всі умови і промовив:

— Дякую тобі, Джованні Себастьяно! Бери мої сили, бери моє тіло і розкажи про моє нове життя.

— Твоє нове ім'я — Олеся, — промовив мудрець і відвів хлопця до себе.

Нове ім'я хлопця дуже спантеличило. Але він нічого не сказав, лише відповів, як домовились: «Дякую тобі, Джованні Себастьяно». Старий відвів його до лісової хатини, яка була далеко від цивілізації. Там посадив у м'яке крісло і змусив дивитись на металеву кульку, що розгойдувалась на мотузці. Поступово металева кулька ставала все більше і більше, аж допоки спочатку не заповнила собою всю кімнату, а потім вона повністю поглинула хлопця.

Хлопець оглянув себе і виявив, що став він маленькою дівчинкою. Років семи. Дівчинка ця була у Школі Пристойних Жінок. Протягом цілого року її вчили усього, що мала знати шляхетна жінка — манери, стиль, танці, куховарство, стриманість і шляхетність. Через рік дівчинка повернулася в хатинку мудреця — Гриць усвідомив себе в своєму тілі сидячим

у кріслі, а Джованні почав ретельно перевіряти здобуті ним знання. Він цокнув від незадоволення і знову відправив хлопця в металеву кулю. Там Гриць, який став Олесею, виявив себе вже в тілі дев'ятирічної дівчинки. І провела вона за навчанням довгі чотири роки. Навчалася Олеся добре, виховательки ставилися до неї суворо, але з любов'ю. З часом в Олесі з'явилися подруги, з якими вони разом мріяли про всі принади дорослого життя, женихів, розкішні звані вечори і...

Раптом Гриць знову опинився в хатині мудреця. Цього разу в нього зайняло чимало часу, щоб прийти до тями, зрозуміти, що він не дівчина, і згадати, хто він і для чого тут знаходиться. Джованні дуже ретельно його перевірів, дав найскладніші завдання, а після цього задоволено хмикнув.

— Тепер ти готовий. Збирайся — завтра ми відправляємось.

Гриць нічого не зрозумів, але сказав, як і обіцяв:

— Дякую тобі, Джованні Себастьяно.

Наступного дня Джованні вставив хлопцю у вуха сережки. І Гриць одразу перетворився

на тринадцятирічну дівчинку Олесю. Мудрець пояснив, що поки сережки у вухах, хлопець буде в тілі дівчини, а якщо їх зняти — він перетвориться на самого себе.

Джованні і Гриць-Олеся подорожували чотири дні, а на п'ятій прибули в резиденцію того самого князя Сірка Стефака. Князь дуже зрадів, коли дізнався, що до нього прибув іменитий іноземний психотерапевт. Такі події в такій глушині трапляються рідко, тож терапевт у гостях міг не тільки поправити декілька вавок у голові Сірка, але ще й добряче піднімав репутацію серед князів-сусідів.

Князь шанобливо привітався і проявив неабияку гостинність. Він запропонував відправити Олесю в сад до своїх дочок — мовляв, нехай дівчата познайомляться. Олесі цього тільки й треба було. Дівчата були привітні, прийняли Олесю як рідну. Вони розмовляли, чай пили, гралися, теревенили про майбутніх наречених. Тільки старша дочка, Оріся, відмовилася від цих розмов і пішла до струмка в сад. Сестри казали на це не звертати уваги — мовляв, її скоро заміж віддадуть, а вона, вигадниця така, хоче сама собі нареченого обрати. Але ж так не буває.

Проте Олеся все ж таки Орісю знайшла і на щирі розмову її вивела. Майже плачучи, Оріся сказала, що віддадуть її за якогось багатого дідугана і всі її молоді дівочі роки будуть зіпсовані. А мріє вона про звичайного хлопця, щоб чуйний був і любив її. І краще їй зі своєю любов'ю в наметі жити, аніж у палаці з нелюбом. Тут Олеся і зняла свої сережки. І перетворилась на гарного молодого хлопця, з ніжними руками, чуйними очима і палаючим серцем. Це було кохання з першого погляду.

— Не хвилюйся, люба моя! Ми неодмінно будемо разом. Джованні обіцяв нас одружити, він саме для цього тут з'явився, — радісно повідомив Гриць.

Оріся міцно обійняла і розцілувала Гриця.

А тим часом Джованні Себастьяно робив своє діло. Він розповів, що його роки добігають кінця, тож вирішив він собі знайти учня, якому передасть усі премудрості психотерапевтичного процесу. Здійснював він паломництво до Львова. І на шляху йому зустрілася ця дівчина. Вона заблукала в горах, і Джованні пообіцяв доправити її до батьків. Але знайти її батьків не така вже й проста справа, та й

на дорогах у цих місцях часом з'являються розбійники. Тож якби він міг залишити дівчину у безпечному місці, поки він шукає її батьків...

На що князь відреагував миттєво — нехай дівчина залишається у нього, буде жити з його доньками. А як прийде час і батьки знайдуться — відправить її додому. На тому і зійшлись.

Ввечері Джованні покликав Олесю до себе і сказав:

— Завтра я піду, а ти часу не гай. Знайомся зі своєю нареченою, а у повний Місяць прихось до мене в хатинку. Там я тобі дам нове ім'я і скажу, що робити далі.

— Дякую тобі, Джованні Себаст'яно! — радісно вигукнула Олеся.

Олеся оселилася в князівському саду та дні і ночі без перерви спілкувалася з Орисею. А коли їх ніхто не бачив, Олеся знімала сережки, перетворювалась на Гриця, і їхнє спілкування набувало зовсім інших, глибоких і чуйних відтінків.

Коли настав повний Місяць, як і було домовлено, Олеся повернулася до хатини Джованні і перетворилася на Гриця.

Мудрець знову помахав перед обличчям хлопця сталевую кулькою на мотузці, і на цей

раз Гриць не перетворювався на дівчину. Він залишився собою і вчився психотерапії. Хлопець пройшов першу ступінь, другу, навіть декілька модулів на третій відвідав — і, як завжди, неочікувано повернувся назад до хатини.

— Ім'я твоє Олесь, — промовив Джованні. — І скоро здійсниться твоя мрія.

Олесь одягнувся в дорогий одяг, в якому виглядав, як людина благородна, розумна і витончена. І вони знову пішли до князя.

Цього разу на князі обличчя не було. Щось його сильно хвилювало. Але Джованні зробив вигляд, що нічого не помічає.

— Вітаю тебе, князю Сірко Стефак! Хочу поділитися з тобою подвійною радістю. Коли я шукав батьків Олесі, я зустрів цього не по роках талановитого хлопця на ім'я Олесь. Схожість їхніх імен була для мене добрим знаком. Тож я взяв його собі в учні, а також пообіцяв одружити з Олесею. А батьків Олесі я теж знайшов, і тепер дівчина може повертатися додому. Заодно і свого нареченого з ними познайомить.

Князь встав, завагався, але після паузи промовив.

— Не зберегли ми Олесю, о мудрий Джованні Себастьяно. При невідомих обставинах вона зникла з нашого саду. І ніякі пошуки не дали результатів.

Джованні схопився за серце і драматично впав. До нього підбіг Олесь, надав йому першу домедичну допомогу і прошепотів щось на вухо. Мудрецю стало краще, він, блідий, піднявся і промовив:

— Ти сильно провинився, князь. Ти не виконав свою обіцянку і не догледів малу дитину. За це ти маєш понести суворе покарання. Але Олесь заступився за тебе, незнайому йому людину, яка не вберегла його наречену. І доброта його не знає меж. Тож скажи мені, що ти готовий зробити, аби спокутувати свою провину?

Князь швидко і схвильовано промовив:

— Для мене буде великою честю одружити з Олесем свою доньку. Йому буде дружина, а в нашому роді з'явиться мудрий і добрий правитель.

Про це і домовились. Провели всю необхідну підготовку, зіграли весілля, і Олесь з Орисею стали найщасливішим подружжям на всю Галичину.

А через місяць після цього, як було заздалегідь домовлено, Олесь знову навідався до хатинки мудреця. На цей раз він прискакав на дорогом коні, одягнений у вишуканий одяг, і постать у нього була майже царська. І з собою численні дорогі подарунки привіз.

Але психотерапевт на все це не звернув уваги. Біля хати було розпалено велике багаття, біля багаття сидів мудрець Джованні Себастьяно. Ноги його були схрещені, очі заплющені, і губи трохи ворушились — він тихенько щось собі шепотів. Потім піднявся і промовив:

— Стрибай у вогонь і нічого не бійся.

Пропозиція була, м'яко кажучи, не приваблива. Гриць повагався хвилинку, але вирішив бути вірним своєму слову, адже Джованні стільки для нього зробив — і стрибнув у вогонь. Його не обпалило полум'я, він взагалі нічого не відчув і миттєво усвідомив, що стоїть біля вогню. А поруч із ним стоїть... він сам.

Приголомшений Гриць подивився на свої руки — і побачив зморщену шкіру. Він торкнувся свого обличчя — і відчув на ньому довгу бороду. Тоді він підбіг до дзеркала — і побачив своє відображення. На нього дивився Джованні Себаст'яно. Гриць закричав у відчай:

— Джованні, що ти зробив зі мною? Поверни мене до мого тіла!

На що мудрець-психотерапевт, лукаво посміхаючись, відповів:

— Грицю, ми домовлялися, що я одружу тебе з Орисею. Я виконав свою обіцянку. А за це ти пообіцяв віддати мені своє тіло і забути про своє минуле життя. Як бачиш, і ти виконав свою обіцянку. Все справедливо. Тож скажи, як ми домовлялись: «Дякую тобі, Джованні Себаст'яно».

— Ти брехун і негідник, я вб'ю тебе! — з ненавистю прокричав Гриць. Він справді хотів це робити. Але його старе тіло дало про себе знати вже на третьому кроці. В нього з'явилася задишка, а ноги зрадницьки почали тремтіти.

А Джованні, голосно сміючись, стрибнув на коня і помчав геть.

Гриць впав у відчай. Він довго думав, що йому робити. Спочатку хотів піти до князя і все йому розповісти. Але хто б повірив у таку чудернацьку історію? Потім подумав, що треба і самому навчитися цієї магії та повернути своє тіло. Але в хатинці не було і натяку на те, де взяти таку мудрість, а інших варіантів він не знав. А потім щиро собі зізнався, що мудрець-чарівник зі свинопаса так просто не вийде.

Тож врешті-решт він прийшов на свій ставок і закінчив колись розпочату справу.

— Ось так, Тарасе, мудрий психотерапевт використав свої таланти, щоб обманути невинну людину. Але цей Джованні — повір мені — просто невинне дитя у порівнянні з твоїм Супервізором. Тож скажи мені чесно, Тарасе,

чи є в тебе серйозні причини довіряти своєму вчителю? Чи ти, як той хлопець, повівся на красиві обіцянки, не знаючи, яку справжню ціну за них треба заплатити?

Кажи, Тарасе! Або тіло твоє за хвилину постаріє і помре!

Тарас десь на середині казки здогадався, до чого веде Потап, тому відповідь у нього була готова. І говорити він міг скільки завгодно — він ніс мерця на плечі і міцно тримав його обома руками, тож про переривання зв'язку можна було не хвилюватися.

— Хочеш чесну відповідь, Потапе? Добре. Почнемо з Джованні Себастьяно (яке пафосне ім'я!). Ти чомусь називаєш його психотерапевтом. Але в казці немає жодного епізоду, де він би повадився як психотерапевт. І не кажи мені про екстрену психологічну допомогу по телефону. То точно не психотерапія. Цей підозрілий тип гіпнотизує, маніпулює, обманює, плете інтриги — і все заради чого? Щоб використати невинну людину, яка довірилася йому, в своїх низьких і корисних інтересах. Так можуть робити лише гіпнотизери низького штибу, закомплексовані НЛПісти або якісь

астро-кванто-таро-психологи. Але так точно не поводяться навіть молоді психотерапевти, не кажучи вже про досвідчених.

А тепер повернемося до твого запитання. Чи є в мене підстави довіряти своєму Супервізору? По-перше, я тебе йому ще не приніс, а вже отримав багато глибоких і важливих усвідомлень щодо самого себе і своєї практики. Чи не є це справжнім проявом професіональної і витонченої супервізійної роботи? По-друге, в мене немає підстав НЕ довіряти Супервізору. Хоч знаю я його не так давно, але все, що він робив, було послідовним, зрозумілим і добрим.

А ось причини не довіряти тобі, Потапе, в мене є. В кожній своїй історії ти намагаєшся посіяти в мені зерно сумніву, викликати сумніви в моїх діях, підсилити мої внутрішні конфлікти. Ти намагаєшся вплинути на мене, змінити мою думку, мою позицію і самого мене.

То кому я маю довіряти більше — Мертвому Клієнту чи Супервізору?

Потап розсміявся:

— Ти маєш довіряти собі, Тарасе. І ще — ти заговорив, а значить я вільний.

Після цих слів Потап легко і невимушено випорхнув із міцних обіймів психотерапевта, пролетів по повітрю назад до дерева і повісився там догори ногами.

До такого повороту Тарас був не готовий і на хвилину розгубився. Але майже одразу зібрався — Потап підкинув йому чергову задачу, яку треба було вирішити. І рішення в нього з'явилося миттєво. Він донесе цього клятого клієнта до Супервізора, чого б це йому не вартувало! Тараса почало наповнювати обурення, яке плавно переростало в лють. Його навіть трясти від люті почало.

«Скільки можна зі мною гратися? Я більше не дозволю водити себе за ніс! За кого він себе має? Він думає, що може обдурити найкращого психотерапевта всіх часів і народів? То я покажу йому, що таке терапія, що таке усвідомлення, що таке контакт! Такий контакт йому влаштую, що мало не здасться. Найближчий контакт з усіх можливих!»

З цими думками Тарас швидкими кроками повернувся до дерева, зняв покійника і ретельно прив'язав його мотузкою до себе. Колись давно Тарас захоплювався морськими

вузлами, тож він міг прив'язати Потапа до себе таким чином, що той гарантовано не відв'яжеться. Навіть якщо цей мрець раптом почне рухатись. Тарас ретельно перевірів міцність зв'язки — вона була ідеальною. Але про всяк випадок він зробив ще декілька контрольних вузлів.

Як тільки Потап зрозумів, що відбувається, він почав голосно сміятись. А коли Тарас приступив до морських вузлів, його сміх перетворився на істеричний напад, такий сильний, що на мертвих очах навіть сльозі від сміху з'явилися.

Але Тарас не звертав на це увагу. Він мовчки зробив свою справу і швидкими кроками пішов до Супервізора.

Шоста історія мертвого клієнта

— **О**й, Тарасе! Ти вмієш здивувати! Я так не веселився зі шкільних років! — хрюкаючи від сміху, промовив покійник. — Дай-но мені хвилиночку, аби заспокоїтись. Та не поспішай ти так, а то історію не встигнеш до кінця дослухати. Цього разу історія буде особлива. Вона буде про тебе.

Спочатку був імпульс. Потім з'явився інший імпульс. Два імпульси вступили у взаємодію. Один із них став домінантним, інший був придушений — так з'явилась регуляція. Згодом імпульсів ставало дедалі більше, своєю взаємодією вони народжували все більше регуляції. І в якийсь момент на межі цих двох процесів з'явилась Богиня Свідомість. Богиня має багато імен: Розум, Его, Душа, Вибір. Всі ці імена називають єдину сутність.

Потім Богиня створила людство. Люди тоді були інші — високі, щасливі, жили довго, розум мали ясний. Богиня дуже любила створених нею людей. Вона захотіла зробити

їм подарунок і посадила на землі чотири Дерева Бажань. Дерева ці були масивні, високі і мали одну дивовижну властивість. Якщо стати під деревом, прочитати спеціальну колядку і загадати бажання — на гілці з'являвся фіолетовий фрукт, який на очах ріс, дозрівав та падав до ніг. Лежав там декілька хвилин, а потім перетворювався на загадане бажання. До речі, можна було не чекати, поки фрукт перетвориться на бажання, а одразу його з'їсти. Тоді людина отримувала життєві сили, які лікували хвороби і дозволяли продовжити життя.

Росли Дерева Бажань у чотирьох різних частинах світу — на півночі, півдні, заході і сході.

Спочатку до них ходити могли всі, хто бажав. Люди могли вільно дізнатись колядку і попросити у дерева що завгодно. Охочих було не дуже багато, бо, по-перше, людей було мало на землі; а по-друге, люди були здорові і щасливі, потреби мали прості, тож вони і так усім були задоволені. Тому наснага кудись спеціально йти, щоб здійснити бажання, була далеко не у всіх.

Так проходили десятки і сотні тисяч років. Людей ставало більше, тонкий струмок паломників до дерев перетворився в потужну річку. І якщо спочатку бажання були переважно абстрактного характеру (люди бажали гарного настрою, натхнення, знайти споріднену душу), то зі збільшення кількості паломників зростала і кількість матеріальних бажань. Хтось хотів зручний одяг, хтось — новий дім або щось смачненьке. А іноді, не часто, почали з'являтися хибні бажання. Зазвичай хтось просто неправильно формулював те, що хотів отримати. Але бували і відверто збочені випадки — тобто людина бажала того, що їй зовсім не потрібно.

Коли Богиня побачила такі помилки, слідкувати за цим усім самотійно вона не збира-

лась. Тому вона створила Хранителів-Психотерапевтів — особливу касту людей, які ідеально усвідомлювали свої потреби і бажання. І могли відрізнити одне від іншого. Їхня задача полягала в тому, щоб визначати чистоту бажання паломника. Якщо воно було не тим, чого людина насправді хотіла, — Психотерапевт чемно просив прийти до Дерева Бажань іншим разом.

В якийсь момент людство розрослося настільки сильно, що кількість охочих потрапити до Дерева Бажань стала більше, ніж дерево фізично могло вмістити. І з цією обставиною кожен Психотерапевт обійшовся по-своєму.

Психотерапевт Східного Дерева проблему вирішив просто: він встановив закон, що сам буде вирішувати, кого допускати до святині. Хочеш підійти до дерева — проходиш суд. І хоча на всіх місця не вистачало, проте судив він справедливо і чесно, тому до дерева допускалися ті, у кого були найчистіші бажання. І тільки їм Психотерапевт розказував чарівну колядку, яка активує дерево.

Психотерапевт Західного Дерева мав іншу ідею. Колядку він дозволив вивчити усім

охочим. І сказав, щоб люди самі між собою домовлялись і вирішували, хто прийде до Дерева, а хто ні. Його задача була лише чемно просити людей з хибними бажаннями прийти іншим разом. Люди постійно передомовлялись, тому правила допуску часто мінялись.

А Психотерапевт Південного Дерева сказав, що все має вирішувати доля. І зробив лотерею. Правило було просте: хто витягнув щасливий квиток — той вчить колядку і опиється в дамках. Звісно, якщо в нього немає хибного бажання.

Психотерапевт Північного Дерева вирішив взяти собі учнів і навчив їх розпізнавати хибні бажання. І тільки після цього він розказував їм чарівну колядку. Потім його учні вчили інших людей і вчиняли так само. І з'явилося правило: до Дерева Бажань може підійти тільки той, хто пройшов навчання і може відрізнити справжні бажання від хибних самостійно.

Так пройшли ще тисячі і десятки тисяч років. І з кожним тисячоліттям людей, які з тих чи інших причин не могли дійти до дерева, ставало все більше. А жага здійснювати свої бажання тільки зростала. Незадоволення росло,

тож люди почали вдаватися до усіляких хитрощів, щоб потрапити до дерева.

Психотерапевт Східного Дерева одразу розпізнав загрозу. Він обніс Дерево Бажань високим парканом і своїм довіреним людям наказав пильно охороняти святиню. На якийсь час це спрацювало. Але потім серед людей знайшовся Бунтар, який почав казати, що Психотерапевт, який сидить біля Дерева Бажань, несправжній. А справжній Психотерапевт — це він. І обіцяв усім знову зробити вільний доступ до Дерева, як колись.

Це була відверта брехня, яка і дитині зрозуміла, бо він на Психотерапевта не був схожий, і усім доступ до дерева дати не зміг

би — суто математично люди б там не вмістилися. Проте на це ніхто не зважав. Йому вірили, бо хотіли в це вірити.

Під керівництвом Бунтаря обурені люди зруйнували паркан і вбили Психотерапевта. А на його місце посадили самого Бунтаря.

Він швиденько відбудував новий паркан, найняв собі охорону з довірених людей і продовжив робити те саме, що і його попередник. За тим винятком, що Бунтар вже не міг так добре розпізнавати щирі бажання. Але він це компенсував тим, що найняв побільше охорони.

Згодом Бунтаря теж змістили. Так Східне Дерево і існувало: раз на сто років хтось обіцяв все змінити, через бунт він ставав Хранителем Древа і залишав все як є. Тільки з кожним разом Хранитель все гірше розпізнавав справжні бажання, а його охорона ставала все численніше.

І в якийсь момент охорона доросла до цілої армії. Власне, першої армії у світі.

Тодішній Хранитель мав дуже викривлені бажання. Він захотів підкорити собі усі дерева і стати єдиним власником Дерев Бажань. Тому

пішов війною на свого сусіда — Західне Дерево. Так, Тарасе, східні сусіди ще з давніх часів були придуркуваті.

А у Західного Дерева були свої проблеми. Людям було дедалі складніше домовлятися між собою. Почало доходити до сварок, іноді — й до маленьких бійок. Тому почали з'являтися порушники правил. Вони таємно дізнавались про колядку від тих, хто вже був біля дерева, і загадували бажання попри ввічливі прохання Психотерапевта цього не робити. Спочатку то були поодинокі випадки, але дуже швидко вони перетворились на масове явище. А потім Психотерапевта вже і зовсім ніхто не слухав, адже колядку можна було і без нього вивчити від іншої людини. Тому під Західним Деревом був постійний натовп людей, метушня, гомін і повний безлад. Одночасно у Дерева Бажань замовляли величезну кількість речей, а значить на ньому одночасно з'являлось і дозрівало багато фіолетових фруктів. І настав день, коли фруктів з'явилося так багато, що дерево не витримало і під власною вагою нахилилось та розламалось навпіл.

Збентежені люди намагались дерево відновити, оживити, привести до ладу, але нічого не виходило. І ніякі бажання дерево вже не виконувало. Стовбур зав'яв, засох, а потім перетворився у труху.

Як про це дізналась Армія Східного Дерева, вона одразу змінила напрямок і пішла на Південь. А люди Південного Дерева часу не гаяли. Побачивши, що на них насувається армія зі злими намірами, вони набажали собі зброї та обладунків і зустріли ворога у всю силу. Почалася битва нечуваних масштабів, яка принесла величезні руйнування. Східна Армія всіх вбивала на своєму шляху, а що не могла вбити — підпалювала. В процесі здійнялася така велика пожежа, що згоріло і Південне Дерево.

В результаті Східна Армія ніби і перемогла, але мети своєї не досягла. До того ж зазнала великих втрат. І якраз у цей момент там з'явився новий Бунтар. Можливо, його б не сильно і послухали, але запропонував він нову і свіжу концепцію. Як і всі попередники, він обіцяв рівність усіх людей. Але для цього він не обіцяв надавати рівний доступ до Дерева Бажань, він запропонував нещадно його зрубати. Немає дерева — немає і нерівності. І взагалі, мовляв, Дерево — це опіум для народу.

Власне, це й зробила Східна Армія, коли повернулась. Не забувши при цьому повбивати всіх незгодних і вигнати всіх неслухняних.

А Психотерапевт Північного Дерева стежив за ситуацією дуже уважно. І ясно було як божий день, що якщо при наявності чотирьох дерев такі події трапились, то за його останнє Дерево всі будуть битися ще відчайдушніше.

Цього він допускати не збирався. Тому він зібрав своїх учнів, оголосив їм, що час існування Дерева Бажань на землі добігає кінця. І наказав їм продовжити навчати людей психотерапії. Тому що справа ця свята, доручена самою Богинею Свідомістю. Розуміння своїх

справжніх бажань робить людей і світ краще — навіть якщо в цьому світі немає Дерева Бажань. Учні дуже серйозно поставились до його слів, і так утворилися різні психотерапевтичні течії.

А Психотерапевт Північного Дерева загадав три своїх останніх бажання. Перше з них — він перетворив Дерево Бажань на звичайне дерево. Воно досі було дуже високе і мало свій величний вигляд. І проіснувало воно багато тисяч років, обросло легендами і різними іменами. На півночі його називають Ігдрасіль. Втім в якийсь момент і воно зникло. Як це сталося — достеменно невідомо.

Друге бажання Північного Психотерапевта полягало в тому, що він створив одне насіння Дерева Бажань. І таємно посадив його в Україні. І не просто посадив, а знайшов спеціальне чарівне місце, яке можна знайти, тільки якщо ти точно знаєш, де це місце. Так утворилось п'яте, Центральне Дерево Бажань.

А третє бажання полягало в тому, що всі люди світу забули чарівну колядку, промовивши яку можна загадати бажання. Тож вийшло так, що тільки Психотерапевт Північного

Дерева мав сакральну таємницю — він знав, де знаходиться Центральне Дерево, і знав колядку, яка його активує. І ця таємниця мала особливу властивість: вона не множилась.

Тобто якщо людина володіє таємницею, її неможливо забути. Але якщо відкрити таємницю іншій людині — попередній власник миттєво її забуває.

Психотерапевт Північного Дерева розділив сакральну таємницю на дві частини і передав її двом найдосвідченішим психотерапевтам.

Так було засновано дві найстаріші українські психотерапевтичні династії. Династія Ясницьких володіла чарівною колядкою. А династія Бережицьких знала місцезнаходження Центрального Дерева Бажань.

Багато поколінь психотерапевтичні династії у спадок передавали сакральні таємниці. Між династіями цими була запекла конкуренція. Оскільки таємниця не могла множитись, нею неможливо було користуватися разом. Тому ніхто не готовий був ділитися таємницею з конкурентом. Адже передача сакральних знань означала, що той, хто їх знав, миттєво все забуде. А значить, одна династія буде мати

Дерево Бажань у повному доступі, а інша — не буде мати нічого. Ніхто не готовий був відмовлятися від свого шматка пирога.

Такий статус кво тривав багато тисяч років. Історія про Дерева Бажань передавалась разом із сакральними таємницями. Але, на відміну від чарівних знань, історія ця передавалась як по пошкодженому телефону. З кожним переказом деякі деталі забувались, деякі мінялись, а деякі видумувались.

Врешті-решт про Дерево Бажань майже забули. Але трапилось так, що в світі з'явився найкращий психотерапевт усіх часів і народів. Як думаєш, Тарасе, йому вдасться розв'язати цю нерозв'язну задачу?

— Думаю, що ні, — похмуро відповів Тарас Ясницький і зупинився. — Вже немає ніякого найкращого психотерапевта.

Він відчував себе розчавленим, побитим і переможеним. Всі його спроби провести одну-єдину повноцінну психотерапевтичну сесію раз на разом терпіли крах. А про те, щоб принести суть клієнта своєму Супервізору, і мови не йшло. У нього на спині висів намертво зв'язаний мрець. Але досить себе обманювати —

якщо він уникав контакту весь цей час, чи буде для нього великою перепоною мотузка? З морськими, хай йому грець, вузлами? І що він за психотерапевт такий, якщо для проведення сесії йому треба зв'язувати клієнта мотузкою?

Увесь його досвід, усі його знання, усі його ретельно відточені роками психотерапевтичні таланти були безсильні проти цього кейса. Проти цього клієнта. Проти простого українського мерця Потапа.

— Еее... Тарасе, — тихо і з винуватою інтонацією перервав його роздуми Потап. — Ти цейво, заговорив. І мені, мабуть, вже пора летіти на своє смерекове дерево.

Але мрець не полетів одразу, він трохи зачекав і додав:

— Безперечно, ти і досі найкращий психотерапевт, — тихо промовив він і з надприродною легкістю виплутався з мотузок, здійнявся в повітря і полетів до свого дерева.

Проте Тарас його навіть не почув. Він стояв, завмерши, на місці, і з холодною ясністю зрозумів, що все зруйнувалося. В нього нічого не залишилось. Він не знав, хто він, який він,

кому він потрібний і навіщо він живе. Він поринув глибоко всередину себе, і з жахом побачив, що там нічого немає. Абсолютна, жахлива, холодна порожнеча.

Почали з'являтися всілякі раціональні захисти, заспокійливі пояснення про кризу ідентичності, напад клієнта на вразливе місце терапевта, панічну атаку. Так хотілось відволіктися від цієї порожнечі красивими поясненнями.

Але Тарас відкинув ці думки. З нього досить! Годі ховатись! Якщо правда полягає в тому, що він не є тим, ким себе вважав, — він не буде тікати від цієї правди.

Тарас Ясницький зробив глибокий вдих, потім видих. Далі повторив це ще декілька разів.

Що ж, все виявилось не таким, яким здавалось. Хай там як, але він досі психотерапевт, на смерековому дереві його чекає клієнт, а значить треба виконувати свою роботу.

Сьома історія мертвого клієнта

— Наш час добігає кінця, Потапе. — Тарас звернувся до мерця, перед тим як зняти його з дерева. — Зараз буде наша остання сесія.

— Чому? — серйозним тоном спитав покійник.

— Тому що цього разу я зніму тебе з дерева і віднесу Супервізору. І я буду мовчати весь цей час. Якщо мені судилося померти від демонів або збожеволіти від афектів — значить така моя доля. Це мене не лякає. Але перед тим, як я це зроблю, хочу подякувати тобі, Потапе. Наша терапія змінила мене. Ти допоміг мені усвідомити, хто я є. І ти перша і єдина людина, кому я хочу це щиро сказати. Я — це велика жахлива порожнеча, заповнена різноманітними корисними рисами, знаннями і видатними вміннями.

Тарас подивився на Потапа прямим і ясним поглядом, і йому немов стало легше від цих

слів.

— І ще, мені хочеться дізнатись твою історію. Хто ти? Як ти жив? Як помер? І як опинився на цьому дереві?

Після цих слів Тарас Ясницький зняв мерця Потапа зі смерекового дерева, поклав собі на плече і мовчки поніс його до Супервізора.

— Розчулив ти мене, Тарасе, — тепло сказав покійник. А потім весело додав: — Я вже думав, що ти про мене й не питаєш! А раз спитав, то слухай.

Народився я в стародавньому місті Трипілля. Раніше це була столиця України. Власне, ще до того, як сама Україна з'явилась. Народився я в простій родині ремісників. Дитинство в мене було складне. Мати моя була божевільна, тато — функціональний, тож у мене були всі підстави якомога швидше подорослішати. І виходило це в мене напрочуд добре. В п'ять років я вже читав, і найбільше мене захоплювали казки. Я читав казки різних народів світу, народні і авторські, класичні і щойно придумані. Любив слухати історії мандрівників, які часом заходили до батька.

Іноді друзі в мене питали, про що я читаю.

А я їм розповідав. І так мої розповіді подобались, що спочатку, аби мене послухати, друзі збирались самі, потім до них доєднувалися просто знайомі, а згодом і незнайомі люди почали приходити. Словом, в 12 років вже половина міста знала про хлопчика, що розповідає казки.

А одного разу я зустрів незвичайного чоловіка. Він послухав мою казку, і коли всі почали розходитись — підійшов до мене і повідомив, що ця казка про мене самого. І детально розписав, що означає кожен персонаж, кожна подія. І хоча звучало це все вкрай дивно і спочатку я хотів не погодитись, але і посперечатись було неможливо. «За великим рахунком, — подумав я, — це справді про мене».

І аж якось легше на душі стало. А чоловік той моє полегшення побачив і сказав, що він може навчити розповідати казки так, щоб усім людям легше ставало. Я вже давно запідозрив, що люди до мене не через порожню цікавість ходять. Чомусь ці казки були важливі для них, але чому — ніяк не міг збагнути. Тоді я прийняв пропозицію.

Так я став психотерапевтом. В дев'ятнадцять років я розповідав казки свідомо і

цілеспрямовано. Я чуйно реагував на настрої аудиторії і міняв сюжет прямо під час розмови. І від цих інтерактивних (ти би, Тарасе, сказав «польових») сюжетів людям і справді ставало легше. Я це називав сугестивно-нарративною психотерапією. Але неважливо, як це називалося.

Важливо те, що батьки померли, коли мені було 17, а це ще більше налаштувало мене на стрімке дорослішання. У двадцять два роки в мене вже була розлога терапевтична практика, в двадцять п'ять я вже став супервізором і викладачем психотерапії. І, мабуть, років у тридцять заснував би свою психотерапевтичну школу. Але доля моя склалась інакше.

Одного разу я поїхав на якийсь черговий тренінг. Він називався «Знайомство зі своїм внутрішнім демоном» (чи щось на кшталт того). Ну, знаєш, ця всяка юнгіанська штука про роботу з тінню. Так от, там треба було призвати власного демона і нагодувати його. Мовляв, тоді можна користуватись його ресурсами. І от коли всі люди працювали зі своїми внутрішніми процесами, визнавали свої таємні бажання, тіньові сторони і таке інше — виник-

ла проблемка. До мене прилетів справжній, реальний привид. Він був худючий, блідий і

виглядав загрозово і страшно.

— Нагодуй мене, Потапе! — своїм жахливим голосом прошепотів привид. Усі учасники налякано завмерли, а тренер притиснувся до стіни і маленькими кроками націлівся на вихід.

Але я не злякався.

— Йди геть, проклятий привиде! Ніхто не буде тебе годувати! — голосно промовив я. Про привидів я нічого не знав, але моя інтуїція підказувала, що годувати страшного голодного привида дуже погана ідея.

І привид пішов. Але не надовго. Відтоді

він почав приходити до мене вночі. Спочатку рідко, а потім все частіше. Він погрожував, лякав, вмовляв, благав, шантажував — чого тільки не робив, аби я його погодував. А потім навіть періодично і на людях з'являтися став.

І це дуже погано відобразилось на моїй кар'єрі. Чутки про страшного привида у терапевта-казкаря ширились як вогонь. Спочатку постраждала публічна практика, потім розбіглись індивідуальні клієнти. А потім і зовсім мене зі спільноти виключили.

Але я стояв на своєму: ніякої їжі голодному привиду. І видно було, що привид поступово втрачає свої сили. При кожній появі він ставав дедалі прозорішим. І скоро, мабуть, зовсім би зник.

Проте на тлі моєї вщент зруйнованої терапевтичної практики до мене зателефонував давнішній колега і по старій дружбі запросив у проєкт. Ситуацію з привидом він обіцяв владнати — звісно, якщо більше ніяких привидів не з'явиться. Це був мій останній шанс повернутися до улюбленої професії. А привид тут як тут — хоч майже прозорий, але не втратив ен-

тузіазму.

— Нагодуй мене, Потапчику! Дай троооошечки своєї сили, щоб мені просто з пекла вилетіти сил вистачило. І все, ти мене ніколи-ніколи не побачиш! Я ж клієнтів твоїх лякаю не від гарного життя. Пожальй нещасну душу! — жалібно вмовляв він. І між слів було ясно, що якщо я відмовлюсь, про участь у проєкті можна забути. — Якщо погодуєш мене — присягаюсь, поки ти живий, я ніколи тобі на очі не потраплю!

Я не встояв і під його клятвені обіцянки дав йому маленьку кульку своєї сили.

Після трапези худий привид роздувся, як повітряна куля, став у три рази більше і перетворився на страшного демона — з червоною шкірою, рогами і вогняною шерстю. І поводитись він став значно розкутіше.

— Що ж, Потапчику, — весело промовив Демон, — тебе не назвеш щедрим годувальником. Занадто довго ти мене морив голодом, міг би бути і добріше до свого демона. Проте не бійся, малий, свого слова я дотримаюсь, ти мене більше не побачиш. Ще й про тебе подбаю.

На цих словах монстр зник, залишивши

мене з важким тривожним почуттям.

Проект я провів добре, навіть почав потроху відновлювати практику. Проте недовго музика грала.

Через пів року прийшов до мене посланець із сусіднього князівства. Каже, в їхню князівну вселився страшний демон. Як його не виганяли, що не робили — той лише сміявся і образами сипав. Каже, що тільки Потап Казкар може його вигнати.

Звісно, я одразу здогадався, про якого демона йшла мова. Приїхав до князівни — і справді, тільки зайшов в кімнату, як Демон зник, я навіть побачити його не встиг. Князівська родина зраділа і щедро заплатила за створене диво.

Відмовлятися від грошей було не чемно, але і взяти їх собі я теж не міг, адже вони зароблені обманом Демона. Тож було вирішено роздати гроші нужденним.

Я хотів вже повертатись додому, але через тиждень ситуація повторилася. Щоправда, Демон вселився вже у високородну особу з іншого князівства. Потім з третього, четвертого. Так моє життя перетворилось на паломницт-

во.

Я їздив по різних містах, виганяв свого демона з невинних людей і отримував за це чималі кошти. Половину цих грошей я жертвував на лікарні, чверть віддавав школам, майже чверть роздавав нужденним. Собі залишав тільки на найнеобхідніше. А у вільний час я розповідав свої терапевтичні казки.

В цьому паломництві я повністю втратив своє минуле життя, але водночас я знайшов себе. Я усвідомив, що моя місія — зменшувати людський біль. І робив я це, виганяючи свого демона з інших людей. Звісно, я розумів, що страждань не уникнути. Але я міг їх пом'якшити, і в цьому я бачив сакральний сенс

життя.

Так тривало довгих десять років. За цей час я жодного разу не годував свого демона, прекрасно пам'ятаючи, чим закінчилася попередня трапеза. А Демон точно дотримувався своєї обіцянки: він ніколи не потрапляв мені на очі.

І одного разу Демон зник.

Після чергового чудесного зцілення я роздав отримані гроші і приїхав у наступну країну. Але виявилось, що там ніяких одержимих демонами вже немає. І жодних звісток про нових одержимих я не отримував. Я почекав деякий час, а коли закінчилися гроші — усвідомив, що перебуваю в незнайомій країні, погано розумію місцеву мову, в мене немає друзів і нікому немає до мене діла. Я був нікому не потрібний.

Довелося жебракувати, ночувати в храмі для паломників. А в цьому храмі, крім мене, ночувала усіляка наволоч. Вони одразу мене примітили, і коли я заснув, відібрали мою їжу. А коли я обурився — почали мене бити. І забили на смерть.

Моє мертве тіло кинули в канаву, і пролежав я там зо три дні.

А потім ожив.

І перше, що я відчув, — нестерпний біль. Мое тіло нило, пекло, тремтіло, свербіло і віддавало гострим болем. І нікому не було діла до мерця, який ожив, у канаві. Я зрозумів, що всі ці роки я думав про інших і зовсім не піклувався про себе і про своє тіло. Воно давало мені знаки, воно кричало мені, воно старіло. І я чув це. Але ставив страждання інших вище за свої власні.

Після дивовижного воскресіння я пообіцяв собі, що більше себе не забуду. Я дбатиму про своє тіло як про храм. Я буду задовольняти всі його потреби. Я буду насолоджуватись кожною хвилиною, дарованою мені. Життя

одне, і я його проживу на повну.

Це я і почав робити. Я мандрував далі, швидко вивчаючи мову країни, де був. Я приваблював слухачів своїми цікавими казками. А мої знання сугестивної психотерапії допомагали вводити людей у транс і переконувати їх щедро мені платити. Іноді в мене були і більш складні схеми, я не цурався хитрощів і маніпуляцій. Тому я завжди міг задовільнити свої найвибагливіші бажання. Я розвивав тілесну чутливість і отримував найвишуканіші гедоністичні задоволення. Я мандрував світом, закохувався, шукав пригоди, пробував все, що можна спробувати, і колекціонував різні види насолод.

А одного разу, коли я розважався з молодою

дружиною місцевого офіцера, він нас застукав на гарячому. Недовго думаючи, він дістав револьвер і всадив усю обойму прямо в мене.

Я миттєво встав і в чому мати народила вибіг з кімнати. Але щось було не так. Я озирнувся і побачив себе в непристойній позі із кривавими плямами на спині.

Я був мертвий. На цей раз остаточно. А моя безсмертна душа покинула тіло.

Знаєш, Тарасе, це дуже некомфортно — блукати духом по землі: на сонці занадто спекотно, в тіні — страшенно холодно. Відчуття постійного голоду і невимовне відчуття самотності.

Дуже захотілося до раю. Я подивився вгору і побачив божественне світло. Я направився туди, але летіти вгору було важко. І здавалося, що такий політ триватиме цілу вічність. Проте і вниз, до пекла, мене не тягнуло. Як зрозумів значно пізніше, я опинився в досить унікальній ситуації. Половину життя я допомагав іншим, половину — піклувався тільки про себе. І так вийшло, що карма моя ідеально врівноважилась. Тобто я не міг ані до раю потрапити, ані до пекла.

Але це я зрозумів пізніше. А в той момент

я метушливо шукав притулку, який міг полегшити моє нестерпне існування. І летів куди очі бачать, аж поки, пролітаючи над лісом, не почув знайомий голос.

— Яка зустріч! І куди це ти так наполегливо летиш, Казкарю?

Я з жахом озирнувся, і мої підозри підтвердилися. Переді мною стояв той самий Демон, з яким я мав справу десять років. Мій демон.

— Що, мабуть, до раю хочеш, собача наволоч! — грубо вигукнув монстр і боляче вдарив мене своїм батогом. — Не буде тобі ніякого раю! Я тебе десять років грошима забезпечував! А ти, невдячна тварюко, хоч би раз мене погодував!

— Але ж я погодував тебе... — долаючи біль, пропищав я.

— Ту жалюгідну кульку своєї сили ти називаєш їжею?! — Демон від люті почервонів, і його полум'я на шкірі стало вдвічі більшим. — Я тебе зараз навчу, як поводитись зі своїм демоном! І навчати я тебе буду у пеклі!

Він знову вдарив мене батогом, і я, завиваючи від болю, почав тікати що є сили. Свої-

ми ударами Демон намагався направити мене вниз, до пекла. Я майже не бачив, куди лечу, думаючи тільки про те, як залишити його по-

заду.

Мені вдалося трохи відірватись від нього. Я опинився в досить густому лісі. А там побачив мертве тіло, що висіло на дереві. Я залетів туди, аби перерекати погоню. А там виявилось на диво тепло, комфортно і затишно. Мені було ніяково займати чийсь тіло, тож через декілька годин я хотів вилетіти, але почув Демона, який продовжував нищпорити по околицях, гучно вигукуючи моє ім'я і сиплючи погрозами.

Через деякий час я почув голос:

— Що ти робиш в моєму Царстві, Демоне?

— Я шукаю душу, яка тут сховалась! Віддай її мені негайно! — почув я знайомий голос Демона.

— Ще чого, який нахаба! Я — Якша, Верховний Правитель Царства Передсвідомого, і я наказую тобі летіти геть із моїх володінь. А інакше тобі несолодко буде! Забирайся у своє пекло, Демоне!

Демон притих і полетів геть. Але недалеко — він і надалі продовжував кружляти неподалік, вигукуючи моє ім'я з погрозами, проте в Царство Передсвідомого не залітав.

Потім Якша звернувся вже до мене:

— А хто ти? І чому залетів у це тіло?

І я розповів йому свою історію. Розказував від самого початку (а історія, як ти і сам чуєш, в мене досить довга). І коли вже закінчував, я побачив, що окрім Якши підійшли й інші жителі Царства. Історія їм сподобалась, і ті, хто не чув початок, попросили її повторити. Я і повторив, змінюючи деякі деталі і підлаштовуючи розповідь під аудиторію. Історія всім дуже сподобалась, тож мене попросили розка-

зати іще щось. А потім іще. І тоді Якша сказав, що тіло це на даний момент вільне, його власник відсутній, тож не буде нічого страшного, якщо я на якийсь час у ньому залишусь.

Так минуло сім років. Я кожен день займався своєю улюбленою справою — розказував історії. А в мене були неймовірно вдячні слухачі. Тут, в Царстві Передсвідомого, не так вже й багато розваг, тож я став ковтком свіжого повітря.

А через сім років до лісу прийшов один чоловік. Виглядав він моторошно: очі світилися червоним вогнем, оповитий він був криваво-чорним сяйвом, а в його низькому голосі відчувалося відлуння жахів потойбіччя.

Він мовчки підійшов до тіла і хотів його забрати, аж як до нього звернувся Якша:

— Хто ти такий і чому хочеш взяти тіло, яке висить у моєму Царстві? — суворо спитав Правитель.

— Не прикидайся, нікчемний Якшо, що не впізнав мене! Я Гнат, і це моє тіло тут висить. Відійди і не заважай своїми дурними запитаннями, — грубо відповів чоловік.

— Я справді знайомий із Супервізором

Гнатом. Але ти на нього анітрохи не схожий. Він має чистий красивий голос, ввічливі манери, ясні очі і зовсім не схожий на потойбічне жахіття. Йди геть з мого Царства, з цього моменту я забороняю тобі тут з'являться! — відповів Якша.

Чоловік цей пішов. Але сказав, що він поверне собі тіло, хоче того Якша чи ні. Ще й погрожував розправою.

І знаєш, Тарасе. Вся суть історії в тому, що то дійсно був Супервізор Гнат. І це справді його тіло. Якша сам мені в цьому зізнався. Він його впізнав, але прикинувся, що не знає. Може, через грубі манери, а може, тому, що хотів ще трохи історій послухати — я не знаю. Але ти сам його можеш спитати!

Тарас здивувався:

— Він що, прямо зараз із нами?

— Звісно, з нами! — весело вигукнув Потап. — І всі інші мешканці теж. Вони ж не могли пропустити стільки цікавих історій! Шановні мешканці Царства Передсвідомого, покажіть себе, — попросив мрець.

І в цей момент мешканці з'явились. Тарас побачив Якшу — високого старого із біло-

зеленою бородою і посохом. А поруч з ним була купа інших мешканців Царства Передсвідомого — афектники, сновидники, забувники, психосоматники, хвалитники. Особливу увагу Тараса привернули мавки-кохавки, які майже сліпили його своєю неймовірною красою і відсутністю одягу. Він витріщився на них з від-

критим ротом.

А коли пауза затягнулась і стала незручною, взяв себе в руки і повернувся до Якши.

— Вітаю, тебе, Якшо, Правителю Царства Передсвідомого, — офіційно промовив він.

— Вітаю і я тебе, Психотерапевте Тарасе Ясницький, — перекривив його офіційний тон

Якша. — Та розслабся ти, тут усі свої, — Якша розсміявся, а усі жителі Царства почали щось підбадьорливо вигукувати. — Видно було, що Тарас їм подобається.

— Все, що казав Потап — щира правда, — продовжив Якша. — Від себе лише додаю, що у нас зі свідомими людьми є давня угода. Якщо хочеш щось винести з Царства Передсвідомого — це треба робити мовчки. А якщо скажеш хоч слово — ми маємо право повернути річ на місце. Тому ми і обривали зв'язок, а потім переносили тіло Гната назад до дерева, після того як ти заговорив. А коли Потап погрожував тобі, мовляв, говори або збожеволієш, це були лише дешеві фокуси. Ми могли тільки налякати тебе, але реальної шкоди ніхто завдавати не збирався. Врешті-решт ти розкусив нас, коли сказав, що будеш нести тіло, навіть якщо доведеться померти. Тож тепер ми нічого не можемо зробити — ти маєш всі підстави винести це тіло з лісу. — Якша подивився на мерця, і очі його помокріли. — Ех, ми будемо сумувати за твоїми історіями, Потапе!

Тут Тарасу стало ніяково. До нього тільки зараз дійшло, що весь цей час усі його слова і

дії бачили безліч істот. Вони дивились, оцінювали, обговорювали його. Втім він не зробив нічого такого, через що треба соромитись. Він був собою — і ця думка його заспокоїла.

Тарас звернувся до Якши:

— Дякую за твою гостинність, Якшо, — а потім звернувся до трупа на плечі: — А щодо тебе, Потапе, не хвилюйся. Ти мені подобаєшся, ти добрий та щирий. Я обов'язково замовлю за тебе добре слово перед Супервізором Гнатом. От побачиш — він не такий поганий, як тобі здається.

Тарас попрощався з мешканцями Царства Передсвідомого і виніс мерця Потапа з лісу. Відтоді, як він зняв труп із дерева, і до моменту, коли Тарас вийшов з лісу, пройшло рівно 50 хвилин.

Як Тарас приніс Потапа до Супервізора

Тарас Ясницький підійшов до багаття, біля якого сидів Супервізор Гнат. На плечі психотерапевта було мертве тіло.

— Супервізоре Гнате, я провів терапевтичну сесію мертвому клієнту і приніс тобі його суть, — голосно промовив Ясницький.

— Добре, Тарасе, — низьким замогильним голосом відповів Супервізор. — Тепер кидай його в полум'я. І можеш з'їсти фрукт, який перед тобою.

На дворі була глибока ніч. Супервізор, як і раніше, сидів, схрестивши ноги. Очі його були заплющені, а губи щось тихенько шепотіли. Його освітлювало полум'я, і виглядав він ще більше і величніше, ніж до цього. Полум'я теж було більше — вогняні протуберанці здіймались високо вгору, а вогонь мав надприродний відтінок.

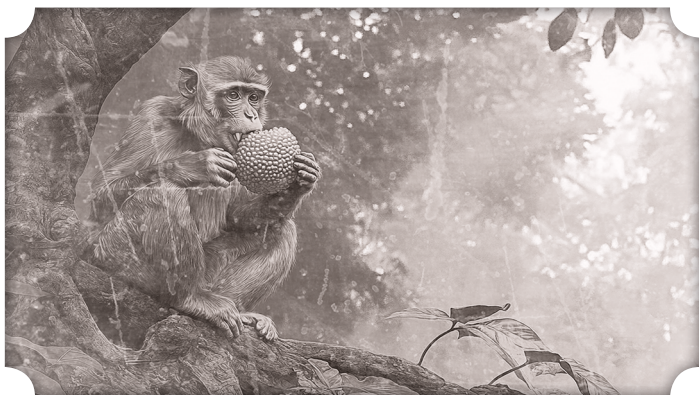
Ця картина Тарасу щось нагадувала. Але він не міг пригадати, що саме. Ані кидати мерця

у вогонь, ані їсти фіолетовий фрукт, який він побачив на лавочці, Тарас не поспішав.

А мавпа поспішала.

Вона сиділа в тіні дерева і від самого вечора стежила за подіями. А точніше, за фіолетовим фруктом, який людина поклала на лавочку. Вона не раз хотіла вкрасти плід, але перед кожною спробою відчувала проникливий і загрозовий погляд людини біля вогню. І інтуїтивно мавпа розуміла, що краще цього поки не робити. Але від мети своєї не відмовлялася, чекаючи слушної нагоди. І після того, як прийшла друга людина і вони повигукували якісь звуки, стало зрозуміло, що людина біля вогню вже не слідкує за фруктом. Тоді мавпа, скориставшись слушним моментом, прямо з дерева кинулась до фрукту, схопила його і миттю знову залізла на дерево. А там, не гаючи часу, одразу встромила в нього свої зуби. І не зупинялась, поки не з'їла його.

Але доля фрукту Тараса аніскільки не цікавила. Коли мавпа вкрала плід, Тарас зрозумів, що саме йому нагадує ця сцена. Він згадав Джованні Себастьяно з історії Потапа. Там теж треба було когось кинути у вогонь, і закін-

чилось усе дуже погано. Тож, може, воно і на краще, що мавпа вкрала цей фрукт? Пропозиція з'їсти його видавалась підозрілою. Та й уся картина в цілому: багаття серед ночі, труп на плечі, закляття у вустах Гната — все це виглядало вкрай підозріло.

— Спочатку, Супервізоре Гнате, я хочу поставити тобі запитання, — впевнено промовив Ясницький.

— Спочатку, Тарасе Ясницький, зроби те, що я сказав. А потім я відповім на всі твої запитання, — владно сказав йому Супервізор.

В цей момент усе стало на свої місця. Тарас згадав іще одну казку — про Дерева Бажань. Він, Тарас Ясницький, володіє Чарівною Ко-

лядкою. А перед ним Супервізор Гнат Бережицький, який володіє Таємницею Розташування Дерева. Очевидно, що він хоче заволодіти колядкою династії Ясницьких! І, мабуть, якби він з'їв фрукт — все б уже сталося! Навіщо ці махінації з трупом, Тарасу було незрозуміло, але це якимось чином мало втілити в життя злі наміри Супервізора.

Тарас не збирався ані допомагати злому чаклуну, ані кидати Потапа у вогонь.

Піддавшись спонтанному пориву, Тарас кинув труп на землю, дістав ніж, підбіг до Супервізора і наніс йому декілька ударів.

Але ці удари не заподіяли жодної шкоди. Ніж водночас ніби і встромлявся в тіло Гната, і ніби проходив крізь нього.

— Я думав, ти будеш більш свідомий, — з ноткою розчарування сказав Гнат. — Але то нічого, свою роботу ти виконав. Далі я зроблю все сам.

Після цих слів Тарас наче заціпенів. Його м'язи завмерли, не слухаючись хазяїна. Він міг лише безсило спостерігати, як Гнат підняв мертве тіло і разом з ним зайшов у вогонь. Їх охопило полум'я, на коротку мить здійнявшись

чи не до небес. А потім полум'я зменшилось, перетворившись на звичайне багаття, з якого вийшов Гнат — без будь-яких видимих ушкоджень. Судячи з усього, його попереднє тіло, в якому мешкав Потап, згоріло.

— Тепер я готовий відповісти на твої запитання, — спокійно промовив Супервізор Гнат. В цей момент заціпеніння спало.

Запитань було дуже багато. Але, палаючи від безсилої люті, Тарас вичавив із себе тільки одне:

— Що тут, в біса, відбувається???

— Я розкажу тобі, — відповів Супервізор.

— Давним-давно на землі з'явилась особлива темна істота на ім'я Де Прес. Він полював на самотні душі, захоплював їх, поміщав усередину себе і харчувався їхніми відчуттями самотності. Ув'язнені душі були безсмертними, тому кожна душа нескінченно довго його жила. І чим більше він полював, тим могутніше ставав. Коли він досягнув сили, здатної кинути виклик богам, Де Прес не став цього робити. Усю свою могутність він витратив на те, щоб сховатись. І вийшло в нього це настільки добре, що про існування Прихованого Де

Преса не знав ніхто — ані люди, ані демони, ані боги. Я був одним з його полонених. Після незліченних років пекла мені вдалося втекти з його утроби. І я присягнувся, що відстежу і знищу цю тварюку.

Спочатку я зробив своє тіло ідеальним. Воно залишалось майже живим після смерті. Я повісив його в місці, куди рідко навідувалися і люди, і боги — Царстві Передсвідомого. Моє тіло стало ідеальним місцем для притулку мого ворога — комфортне і тепле всередині, малопомітне ззовні. Це тіло мало стати його пасткою.

Потім сплів собі нове тіло з енергії свідомості і почав відстежувати Де Преса. Задача була не з легких, адже він не залишав після себе ніяких слідів. Майже ніяких. Його приваблювала самотність, а коли він пересувався, можна було відчутти легкий запах безнадії.

Тож моя наступна задача полягала в тому, щоб знайти найсамотнішу людину в світі. Я перестав підтримувати своє ПЕРСОНЕЛІТІ, віддаючись глибоким і спонтанним імпульсам ІД. З кожним роком я ставав все сильнішим, все нестримнішим, егоїстичнішим і жорсто-

ким. Через деякий час я почав відлякувати людей, а згодом зміг спілкуватися з демонами на рівних. Там я знайшов Демона Жлобко і уклав з ним угоду. Він обіцяв знайти для мене найсамотнішу людину у світі, а я за це пообіцяв йому 100 сесій психотерапії. Щоправда, ця пропозиція демону не сподобалась. Тоді я змінив умови — запропонував за 100 годин позбавити його від страждань і навчити бути щасливим. На це він вже погодився.

На моє здивування, він виконав свою обіцянку досить швидко. Демон просто перестав навідуватись до своєї людини-хазяїна. І буквально через місяць ця людина стала найсамотнішою людиною в світі. Я бачив, як невдовзі її забили на смерть якісь волоцюги, і в останню мить життя був відчутний запах тотальної безнадії. А потім ця людина дивним чином ожила.

Мабуть, ти вже здогадався, що звали цю людину Потап Казкар.

Все сталось, як я і планував: Де Прес вселився в Потапа. Але він не захопив його тіло, він просто ховався там, в середині душі Потапа, залишаючись непомітним. А Потап прожив

ще досить довге і дуже самотнє життя. А коли помер, далі треба було зробити так, щоб душа Потапа опинилась в моєму колишньому тілі.

І тут мені знову допоміг Демон Жлобко. Він налякав душу Потапа і погнав прямо у потрібне місце. А коли Потап сховався в тілі — літав навколо, щоб він звідти не вибрався.

Все, що мені залишалось, — це забрати тіло і спалити його на ритуальному багатті. Але Царь Передсвідомого Якша відмовився віддавати моє тіло. Звісно, він одразу впізнав мене, проте його налякала моя демонічна подоба, і під цим приводом він заборонив мені входити в Царство.

Для цього мені і потрібен був ти — щоб принести суть Потапа, його душу, до ритуального багаття і спалити Де Преса в очищувальному вогні.

Супервізор Гнат Бережицький подивився Тарасу в очі глибоким проникливим поглядом.

— І ти мені в цьому допоміг, Тарасе Ясницький. Ти зробив велику справу. І, як я і обіцяв, зараз я вручу тобі справжній скарб.

— А як щодо фіолетового фрукту Дерева Бажань? Я думав, це і є твій подарунок.

Гнат посміхнувся:

— Це лише була пропозиція відновити твої сили після складної роботи. Справжній скарб чекає тебе попереду. Зараз, як тільки ти подаш мені знак, я розкажу тобі Таємницю Знаходження Дерева Бажань. І ти станеш єдиною людиною, яка об'єднає дві таємниці.

Проте перед тим, як ти подаш знак, — пам'ятай. Важливо не те, який скарб ти отримувеш, важливо те, що ти зробиш із цим подарунком.

Гнат замовк, чекаючи.

Тарас не поспішав щось робити. Йому була потрібна пауза. Добряча така, класична психотерапевтична пауза. Щоб ніхто не квапив, не тиснув, щоб можна було побути з собою, дослухатись до себе. Почути себе. Щоб нікуди не поспішати. Адже, в якомусь глибинному сенсі, зараз він вперше по-справжньому дослухається до себе. Так приємно було бути собою і бути з собою. Давши собі стільки часу, скільки потрібно, Тарас відповів:

— Супервізоре Гнате Бережицький. Справжній скарб, який ти мені подарував, — це не

Таємниця Дерева Бажань. Це ти сам. Ти провів мені бездоганну супервізію. Завдяки тобі я глибоко переосмислив свою практику. Але це найменше, що ти зробив для мене, — на цьому місці Тарас розчулився, і його очі стали мокрими. — Ти показав мені, хто я є насправді. Ти звільнив мене від моєї фасадної особистості. Тепер я не тільки знаю, хто я є, я відчуваю це усім своїм тілом. Я — звичайна людина. А звичайній людині негоже володіти Деревом Бажань. Це Дерево треба оберігати, піклуватись про нього. І біля нього має бути той, хто ідеально знає свої справжні бажання. Той, хто здатен побороти навіть наймогутніших демонів.

Після цих слів Тарас Ясницький передав знання Чарівної Колядки Дерева Бажань Супервізору Гнату Бережицькому.

Щойно Гнат став власником обох таємниць, він перестав виглядати могутнім і загрозливим. Вираз його обличчя став м'яким, рухи плавними, голос проникливим, а тіло почало випромінювати м'яке біле світло. Гнат посміхнувся Тарасу щирою доброю посмішкою, кивнув і пішов у напрямку лісу.

Небо почало світлішати — з'явилися перші ознаки ранку.

Тарас вдихнув прохолодне свіже повітря, подивився на небо і побачив там Бога.

Що розказав Федір Перлина

Бог хоч і був похилого віку та мав бороду, але зовсім не був схожий на образ дідуся в білому, який сидить на хмарі.

Виглядав він дещо неохайно, мав велику сиву бороду, яка на скронях переходила в потилицю і потужну лисину на голові. Одягнений він був, як мудрець, розмовляв, як дорослий, дивився грайливим підлітковим поглядом, а рухався жваво, як дитина.

Гештальт-терапевти не були сильно набожні, у них не було ані храмів, ані релігійних свят, та і молитва у них була тільки одна (причому молилися переважно гештальтистично-початківці, і то не всі). Однак про Бога Гештальта знали і пам'ятали усі. Тому одного погляду було достатньо, щоб Тарас одразу зрозумів, що до нього летить Федір Перлина — Верховний Бог Гештальт-Терапевтів.

Федір летів на своєму улюбленому предметі — сміттевому відрі.

Він приземлився біля Тараса, однією ногою став на землю, а іншу залишив у відрі (щоб бути одночасно і всередині, і ззовні сміттевого відра). І сказав:

— Ти, сам того не розуміючи, зробив велику справу, Тарасе! — урочисто заявив Федір. — Влаштувайся зручніше, зараз я все поясню.

Одного разу моя дружина, Богиня Свідомість, покликала мене до себе та із захопленням у голосі розповіла, що є на землі людина, яка довела свою свідомість до найвищого рівня. Богиня була в такому захваті, що цілими днями про це мені тільки і розказувала. Проте я її захоплення не поділяв. Що це

там за людина така завелась, яка мою дружину від важливих справ відволікає? Я вирішив усе перевірити.

Я спустився на землю і знайшов цього нахабу на ім'я Гнат. І мусив визнати, що Богиня була права. Це був гештальт-терапевт, який справді досяг нечуваного рівня свідомості. Він сидів у себе в офісі (один, без клієнтів) і кожну секунду свого життя усвідомлював себе і оточення. І усвідомлення його було найякіснішим, всеохоплюючим і найяснішим, яке тільки можна собі уявити.

Сидів цей психотерапевт нерухомо, не їв, не спав, ні з ким не спілкувався, перетворивши своє життя на суцільний потік усвідомленості.

І вирішив я обламати його старання — нема чого своєю бездоганністю в мене ревності викликати.

Спочатку я послав йому злих сусідів, які свердлили майже над його вухом. Потім труби прорвало, комарів натравив — нічого не допомагало. Він і далі продовжував сидіти нерухомо і усвідомлював все, що відбувається. Тоді я перестав церемонитись — його і поліція допитувала, і власник офісу виселяв, і бандити

обкрадали. Навіть клієнта-психопата послав. Але і це не допомогло.

Тоді я не на жарт розізлився і вирішив використати свій найбрудніший прийом — йому прийшло ексклюзивне запрошення на унікальну навчальну програму з найкрутішими тренерами. Я знав, що перед цим жоден гештальтист не встоїть.

А коли навіть це не подіяло, я здався і запросив його до нас у гості. Дружина була в захваті від знайомства, а я запропонував виконати будь-яке його бажання. За умови, що більше він нас не потурбує і забереться під три чорти.

Гнат погодився.

— Зробіть моє тіло ідеальним — щоб воно було комфортним для існування навіть після смерті, — загадав він своє бажання.

Я його виконав і думав, що проблему було вирішено. Він і справді більше не давав про себе знати. А його низьке і зовсім не духовне бажання розчарувало мою дружину, тож більше вона про нього не згадувала.

Але я не міг про нього забути. Щось мені підказувало, що не все так просто.

Тому я знову спустився на землю і побачив, як він з духовної усвідомленої людини стрімко перетворюється на самозакоханого хлища і тусується з якимось демоном. Потім з'ясував мотиви Гната і дізнався про Де Преса.

І це була дуже важлива новина. Адже ми, Боги, і справді про нього нічого не знали.

А ситуація з ним була значно серйозніша, ніж про неї думав Гнат.

Справа в тому, що потвора ця народилася ще за давніх часів. І я її добре знаю.

Коли створили Дерева Бажань, у Східному Дереві з'явився Бунтар. Він вбив Психотерапевта Хранителя і заволодів Деревом. І був

достатньо розумний, щоб передбачити, що з часом його теж скинуть. І бажання в нього були достатньо викривлені, щоб перетворити себе на темну сутність. Він загадав стати тварюкою, яка захоплює самотні душі в своє внутрішнє пекло і живиться їхніми стражданнями. Назвав він себе Де Прес, і саме від його імені пішла назва депресії — розладу, коли людина почувається самотньою і не має сил чогось хотіти.

Був один-єдиний спосіб захиститись від Де Преса — ідеально усвідомлювати свої справжні бажання. Саме тому він не міг нічого вдіяти Богам. І саме тому він міг захоплювати людей, які чим далі, тим гірше себе усвідомлювали.

Де Прес ненавидів Психотерапевтів-Хранителів, бо вони вчили людей усвідомлювати свої бажання. Тож він добився того, що почалися війни і люди всіх Хранителів повбивали. А Деревя Бажань знищили — адже ці дерева допомагали людям духовно зростати.

Коли я дізнався про всі ці інтриги, я вистежив Де Преса і вбив його. Принаймні, я так думав. А насправді він імітував свою смерть, надовго сховавшись від усього світу.

І через багато тисячоліть Де Прес дізнався, що на землі залишилось ще одне, Центральне Дерево Бажань. Саме тому він вистежив і захопив Гната Бережицького — власника Таємниці Дерева Бажань. Але як не намагався — Гнат не передав йому знання про місцезнаходження дерева. Тому він влаштував все так, щоб Гнат втік від нього.

Де Прес знав, що Гнат зробить усе можливе, аби вбити його. А єдиний спосіб його вбити — це загадати бажання біля Дерева Бажань. Де Прес хотів, щоб Гнат привів його до Дерева, і планував знищити Дерево першим. Тоді б це зробило його майже безсмертним.

А тепер найцікавіше, Тарасе. Коли Гнат спалив своє колишнє тіло і провів ритуал, він думав, що знищив Де Преса. Але цього не сталося. Де Прес просто змінив власника — він потайки оселився всередині... тебе, Тарасе. Адже тобі мали передати Таємні Знання, і ти б мав привести монстра до Дерева Бажань. Сам будучи впевненим, що монстра вже не існує.

Але ти вчинив неочікувано і мудро, передавши свої знання Гнату. І цим самим одночасно

ти зробив дві корисні речі: допоміг з'явитися справжньому Психотерапевту Хранителя Дерева Бажань (який абсолютно ясно усвідомлює свої справжні бажання) і, звісно, вбити Де Преса. Тому що перше бажання Гната в новій іпостасі — це розправитись із монстром.

І все це — завдяки тобі, Тарасе. Чесно кажучи, було б добре, якби це була моя заслуга, а не твоя. З такими серйозними монстрами краще розправлятися Богам, а не людям. Але вже як є. Тож тримай від мене два подарунки. Перший — з цього моменту закінчилася золота ера психотерапії. А другий подарунок — шматочок цілющої агресії.

І після цих слів Федір Перлина заїхав кулаком по зубах Тараса. Не в повну силу, але достатньо, щоб у Тараса в очах потемніло. А коли розвиднілось — Бог Гештальт-Терапевтів вже зник. А Тарас після удару відчув неймовірний приплив фізичних сил і ясність розуму. А ще він відчув невідому до цього глибину життя. Це можна було порівняти з океаном, на поверхні якого жваво змінювалася погода — то шторм, то штиль. В житті Тарас відчував до-

сильні емоції. І це були не якісь божественні одкровення, а повний спектр живих людських переживань. Проте, що б не відбувалося в житті, на глибинному рівні — як на дні океану — він відчував безтурботний всеосяжний спокій і впевненість.

І відчуття це залишилось у нього на все життя.

Тарас повернувся до себе і виявив, що золота ера психотерапії справді закінчилась. Поки його не було, ініціативні психотерапевти вже встигли заснувати свої асоціації, почали вводити усілякі інновації в психотерапевтичний процес, причому не завжди гарні. І вони настільки активно між собою конкурували, що Тарас за ними просто не встигав. Він і досі залишався поважним психотерапевтом, але таких, як він, було не так вже й мало. Це викликало в нього неприємне почуття поразки, ніби він плететься десь позаду у цій шаленій гонитві. Хотілося реваншу, але зусиллям волі Тарас змусив себе не включатись у конкуренцію. Його час вже пройшов, треба було дати дорогу іншим. Тим більше, що в нього були важливі задачі особистого плану.

Тарас зареєструвався у Вуйкограмі (як добре, що він вже не використовує голубів!) і через деякий час познайомився з прекрасною жінкою. Вона стала його дружиною і народила йому сина. Тарас жив щасливим сімейним життям, спілкувався з друзями, мандрував. Про психотерапевтичну практику теж не забував — вона й досі була насичена і активна. Просто тепер, окрім роботи, в нього була сім'я — а це суттєво змінює ритм життя.

Всі історії Потапа Тарас ретельно записав по пам'яті. Звісно, він не запам'ятав все ідеально, але досить близько до оригіналу. Він видав книжку із цими історіями і подарував її своєму підростаючому сину. Тарас сумував за Потапом, він його часто згадував і хотів, щоб його історії продовжували жити.

А потім, через дев'ять років, Тарас зустрів Потапа знову.

Що сталося з Потапом

Коли Супервізор Гнат Бережицький взяв своє колишне тіло і зайшов у вогонь, він тихенько прошепотів:

— Не бійся, Потапе. Я не зашкоджую тобі. Ти вільний йти куди тобі заманеться.

Потап спочатку зрадив. А потім і зажурився. Куди ж йому тепер йти? Блукати духом по землі була вкрай неприємна справа.

Можна було повернутися до Царства Передсвідомого. Там би йому видали нове тіло (Якша не раз йому це пропонував). Але навіть якщо йому нове тіло, якщо при переродженні він забуде і себе, і всі свої історії? Хотілося залишитись собою.

Тому Потап вирішив трохи зачекати і звернутись до Тараса — той обіцяв допомогти. Він людина мудра і впливова, тож має знайти якийсь нормальний варіант.

Але Тарас почав говорити з Гнатом, і розмова там була серйозна, тож перебивати було

дуже недоречно. Потап смиренно чекав, шалено страждаючи від нестерпного голоду, пронизливого холоду і нав'язливого незрозумілого занепокоєння. Очікування це давалось йому дуже складно.

А потім Тарас почав вже з Богом говорити — і тут вже точно їх перебивати було недоречно.

Потап зрозумів, що ця розмова не коротка, а терпіти муки вже не було сил. Тож він вирішив трохи перечекати в більш комфортному місці, а щойно все закінчиться — одразу до Тараса звернутись.

Він трохи політав по околицях і побачив маленьку печеру. Всередині виявилось і тепло,

і комфортно, і настільки приємно, що Потап задрімав.

І снилось йому, що живе він у великій родині. Звали його Вельвек, і було в нього дев'ять матерів і двадцять три сестри. І на усіх них він хотів одружитися. І це уві сні вважалось чимось нормальним — усі його брати хотіли того ж самого. Але його батько не давав цьому збутись. Він сам був одружений і на матерях, і на сестрах, і на своїх доньках — словом, на всіх жінках їхнього племені. І до жінок своїх не підпускав ані Вельвека, ані його братів.

Батьку постійно кидали виклик його діти, проте він кожного разу перемагав.

Тоді Вельвек вирішив об'єднати сили. Він підбурих братів напасти разом, адже гуртом батька легше бити. Це вони і зробили, проте навіть на цей раз нічого не вийшло. Батько хоч і був у літах, але справу свою знав добре і всім дав добрячого прочухана.

Ця поразка Вельвека не зупинила. Він не здавався і продовжував шукати шлях до перемоги. Одного дня десь далеко в лісі він знайшов свого діда — батька свого батька. Дід вже помирав від прожитих років, але встиг

розповісти онуку, що його син не завжди був такий сильний. Одного разу він з'їв чарівний фіолетовий фрукт, який знайшов у велетнів. Цей фрукт і роки життя йому продовжив, і сили додав. Тож Вельвек відправився на пошуки велетнів, щоб вивідати їхні таємниці. А якщо вдасться — то і собі фрукт знайти.

Велетнів він знайшов. Жили вони у гігантських будинках. Вельвек тишком пробрався в один з таких будинків. Там його побачив хлопчик-велетень. Вони сподобались один одному, і так вийшло, що потоваришували. Відтоді Вельвек часто навідував хлопчика-велетня. А хлопчик якраз вчився читати — у нього була книжка з різними дивними історіями. Вельвек дуже уважно їх слухав, сподіваючись вивідати таємницю фіолетового фрукта.

Але чим більше він їх слухав, тим більше розчаровувався. Про фрукт там майже не згадувалось, а якщо і згадувалось, то ніякої корисної інформації не було. І ці розповіді викликали в нього дивні відчуття. Вони ніби були йому знайомі, а нібито і не зовсім. Вельвек

ніяк не міг позбутися цього нав'язливого почуття, коли ти хочеш щось згадати, але не можеш. А на словах «і схопила дівчину Баба-Яга, і понесла до себе в замок» Вельвек мимоволі вигукнув:

— Та не Баба-Яга, а Чорт Ягій! — і сам здивувався своїм словам.

Хлопчик-велетень озирнувся і здивовано спитав:

— Хто це сказав?

Але Вельвек не відповів. У цей момент він усе згадав.

Що звуть його Потап Казкар, і що це все йому сниться. А потім він уважно себе розгледів і зрозумів, що ні, нічого йому не сниться. Все відбувається насправді. Велетні — це люди, а його волохаті лапи і хвіст виразно вказували на те, що він мавпа. Тепле місце, куди він приліг поспати, виявилось мавпячою утробою. А коли прийшов час — він народився цією тваринкою.

Як тільки Потап згадав, хто він є, в нього миттєво зникло бажання боротися з мавпоубатьком за можливість одружитися з іншими мавпами. Спочатку він розчарувався в то-

му, як все обернулось. Народитись мавпою було якось принизливо. В глибині душі він сподівався на значно кращу долю.

А потім трохи подумав і вирішив, що не все так погано. Адже він пам'ятає, хто він є — а це саме те, що йому було найважливіше. Також був ще один бонус — він нарешті був живий. А бути живим значно приємніше, ніж мертвим.

А ще він пам'ятає всі свої історії і, навіть будучи мавпою, може їх розказати.

Проте розповідати їх людям він передумав. Людей він знав добре: що їм не розкажуй, а вони не історії слухати будуть, а на мавпу, що розмовляє, прийдуть подивитись. Тож при людях він не промовив ані слова. Єдине, що він зробив, — це накарлякав своєю мавпячою лапою декілька слів для Тараса. Він повідомив, куди направляється. Як тільки Тарас дізнався — він у той самий день відвідав Потапа. І відтоді робив це регулярно. Вони стали добрими друзями.

А пішов Потап у Царство Передсвідомого, де його з радістю зустріли всі його жителі,

включаючи Володаря Якшу. Там він продовжив розповідати свої історії, а його слухачі, як

і раніше, у захваті хапали кожне слово.